



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Clypevs Theologiæ Thomisticæ**

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac  
de ejus voluntate, & Providentia

**Gonet, Jean-Baptiste**

**Parisiis, 1669**

Disp. V. De objecto visionis beatificæ,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)



visceribus terræ. Sicut ergo licet talis actio, ut-  
pote accidens, secundum entitatem non adæ-  
quet effectus illos, qui sunt entitates substan-  
tiales; quia tamen per modum productionis,  
quatenus hæc actio est reductio de potentia in  
actum, & exercitium quoddam virtutis activæ,  
æqualis, vel majoris perfectionis ac est effectus,  
fit quod hæc actio habeat sufficientem propor-  
tionem, ut causa principalis per illam producat  
principaliter effectum; ad hoc enim attendenda  
est perfectio principij à quo actio egreditur,  
non verò entitas accidentalis ipsius actionis. Ita  
similiter in præfenti, ut comprehendatur ali-  
quod objectum, attendendum est ad virtutem  
principij intelligentis à quo egreditur intelle-  
ctio, & quod reductur ad actum per intellectio-  
nem, & si ipsum est æquale vel superius res-  
pectu objecti, intellectio ab ipso producta &  
egressa, poterit esse comprehensio talis objecti,  
etiam si actio sit accidens, & objectum substan-  
tia. Sicut generatio, quamvis sit accidens, est  
principalis productio substantialis effectus, quia  
ipsa egreditur à causa principali, habente prin-  
cipium & sufficientem virtutem in ordine ad il-  
lum effectum.

44. Ad ultimam, datâ Majori, & admisâ pro nunc  
opinionem illâ probabili, quam in Tractatu de  
Angelis examinabimus, respondeo distinguen-  
do Minorem: Modus cognoscens aut cognitio-  
nis Angeli inferioris, non adæquat modum cog-  
noscibilitatis Angeli superioris, quantum ad  
rationem specificam immaterialitatis, concedo  
Minorem. Quantum ad gradum genericum, nego  
Minorem, & Consequentiam. Itaque jux-  
ta probabilem illam sententiam, quæ docet An-  
gelum inferiorem comprehendere superiorem,  
ad comprehensionem sufficit adæquatio in im-  
materialitate cognoscens cum re cognita, in  
gradu generico immaterialitatis; quæ æqualitas  
inter Angelum inferiorem & superiorem inveni-  
tur, cum uterque physicam materiam excludat, in  
qua exclusione gradus immaterialitatis angelicæ  
cõsistit. Quod an verum sit, loco citato examina-  
bitur. Licet tamen admittatur, non sequitur pos-  
se posse Deum à creatura comprehendere; quia hæc  
ad gradum divinæ immaterialitatis nequit per-  
tingere, cum consistat in ratione actus puri, ex-  
cludentis omnem potentialitatem; omnis verò  
creatura potentialitatem includat.

§. VI.

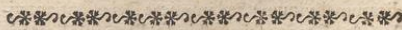
Corollaria notatu digna.

45. EX dictis inferes primò, rectè D. Thomam  
hic art. 8. colligere à posteriori, quod beati  
divinam essentiam comprehenderent, si in ea  
omnes creaturas possibles cognoscerent: licet  
enim comprehensio non consistat essentialiter in  
cognitione omnium effectuum, qui virtualiter  
in causa continentur, sed in adæquatione po-  
tentia cum objecto in immaterialitate, seu in eo  
quod tanta sit cognitio in ratione cognitionis,  
quantum fuerit objectum in ratione cognoscibi-  
lis, ut supra ostensum est; tamen non stat cog-  
nitio omnium in essentia divina, ita ut essentia sit  
ratio ea cognoscendi, absque eo quod illa cog-  
noscat, quantum cognoscibilis est, ac proinde  
comprehendatur. Sicut non stat cognoscere in  
principio omnes conclusiones virtualiter in illo  
contentas, & illud non cognosci quantum cog-  
noscibile est, etiam intensivè, ut rectè annotavit

Tom. I.

A Ferrariensis 3. contra Gent. cap. 56. & post illum  
Suarez lib. 2. de attributis cap. 29. num. 13. Hinc  
est quod apud SS. Patres, quos refert Petavius  
lib. 7. Theologicorum dogmatum, cap. 3. nomen  
comprehensionis frequentius explicari solet, per  
hoc quod est cognoscere in causa omnia quæ in  
illa virtualiter continentur, quàm per hoc quod  
tanta sit cognitio in ratione cognitionis, quan-  
tum est objectum in ratione cognoscibilis. Nulla  
ergo (ut objicit Herice in Tractatu de scientia  
Dei) est contrarietas in eo quod D. Thomas hic  
art. 7. asserit requiri ad comprehensionem, quod  
cognitio in perfectione adæquetur cum objecto,  
seu tanta sit in ratione cognitionis, quantum est  
objectum in ratione cognoscibilis; & tamen ar-  
ticulo sequenti docet sequi comprehensionem  
Dei ex cognitione omnium creaturarum possibi-  
lium in essentia divina tanquam in causa; hæc  
enim duo adco inter se connexa sunt, ut unum se-  
quatur ex alio; subindeque nihil mirum quod D.  
Thomas explicet comprehensionem aliquando  
unò modò, aliquando aliò.

B Inferes secundò, Deum quatuor modis posse  
dici incomprehensibilem: scilicet loco, tempore,  
intelligentiâ, & amore. Loco, quia à nullo spa-  
tio vel loco creato aut creabili circumscribi po-  
test; sed ut ait Dionysius: *Omni magnitudini ex-  
trinsecus superfunditur, & supra expanditur.*  
C omnem complectens locum, omnem excedens nume-  
rum, omnem transiens infinitatem. Tempore,  
quia omnia excedit tempora, & ut loquitur idem  
Sanctus, *est omnium ævum & tempus, ante dies,  
ante ævum, ante tempus.* Dignitate, quia ut  
suprà ostensum est, nullus intellectus creatus &  
creabilis, potest ipsum cognoscere, quantum  
cognoscibilis est. Denique amore, quia omnem  
amorem excedit, ita ut nulla mens creata ipsum,  
pro dignitate, aut beneficiorum quæ nobis con-  
tulit multitudine, & magnitudine, amare possit.  
Unde egregiè Bernardus: *Cum ei donavero quid-  
quid sum, quidquid possum, nonne istud totum est,  
sicut stella ad Solem, gutta ad fluvium, lapis ad  
montem, granum ad acervum? Non habeo nisi minu-  
ta duo, imò minutissima, corpus & animam, vel  
potius unum minutum, voluntatem meam; &  
non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus  
tantillum tantis beneficiis prævenit, qui totum se  
toto me comparavit?* Prima incomprehensibilitas  
competit Deo, ratione immensitatis. Secunda,  
ratione aternitatis. Tertia, ratione infinitatis, &  
summæ immaterialitatis. Quarta demum, ra-  
tione summæ bonitatis & pulchritudinis.



DISPUTATIO V.

De objecto visionis beatificæ.

CVM actus specificentur ab objectis, non  
potest plenè & perfectè cognosci actus  
beatificæ visionis, nisi exponantur obje-  
cta quæ per illam attinguntur. Hæc autem dupli-  
cis sunt generis: quædam enim sunt in Deo for-  
maliter, ut essentia, attributa, & relationes;  
alia solùm eminenter, ut creaturæ possibles,  
existentes, vel futuræ, de quibus in hac disputa-  
tione agendum est, & breviter discutiendum, an  
& quomodo, hæc objecta per visionem beatifi-  
cam cognoscantur.

X ij



## ARTICVLVS PRIMVS.

*An beati videant omnia quæ continentur in Deo formaliter, nimirum essentiam, attributa, & relationes?*

**N**egant Nominales, & quidam alij, existimantes omnia attributa non videri à beatis. Fundamentum ipsorum est, quia attributa quæ respectum rationis ad creaturas important, ut omnipotentia, scientia, idea, ars, & similia, non possunt quidditative cognosci, nisi creaturæ existentes & possibiles cognoscantur: Sed omnes creaturæ existentes non videntur à beatis, & repugnat illos videre omnes creaturas possibiles; alioquin divinam omnipotentiam comprehederent, ut infra dicemus: Ergo beati nec cognoscunt nec cognoscere possunt omnia divina attributa.

Addunt, quod idea in mente divina existentes, sunt infinita, & tot quot sunt effectus possibiles; ac proinde attingi nequeunt à lumine gloriæ illustrante intellectum beatorum, cum illud sit finita virtutis & activitatis.

Dico tamen, beatos videre omnia quæ sunt in Deo formaliter & necessariò, ut essentiam, attributa, & relationes. Ita D. Thomas hic art. 7. & 2. 2. quæst. 2. art. 8. ad 3. & cõmuniter Theologi.

Probatur conclusio multipliciter. Primò ex Florentino in litteris unionis, ubi dicitur quod Deus unus & trinus videtur à beatis. Et 1. Joan. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*: Sed Deus est in se unus & trinus, iustus, sapiens, misericors, omnipotens &c. Ergo ut talis videtur à beatis; subindeque essentia, relationes, omniaque ipsius attributa, ab illis cognoscuntur.

Secundò, Cùm visio beata sit merces fidei nostræ, per eam clarè cognoscimus in patria, quæ nobis hic in via per fidem obscurè revelantur: Sed per fidem nobis obscurè revelantur ea quæ spectant ad divinam naturam, attributa, & personas: Ergo illa per speciem & claram visionem nobis manifestantur in patria.

Tertiò, Clara Dei visio, cùm sit quiddiativa, intuitiva, & beatificativa, se extendit ad ea quæ pertinent ad quidditatè & naturà Dei, & ad modum essendi illius: Sed attributa ad quidditatem Dei pertinent, & natura divina in tribus personis existit: Ergo visio beatifica attingit omnia quæ sunt in Deo formaliter, nimirum essentiam, attributa, & relationes.

Denique, Essentia divina ut in se, est omne prædicatum divinum: Sed implicat Dei essentiam videri, & nõ cognosci ut est in se: Ergo implicat videri, & non cognosci prout est formaliter omne prædicatum divinum; subindeque implicat cognoscendum Deum intuitivè, formalitatem, vel prædicatum aliquod Dei necessarium latere. Unde

Ad fundamentum Nominalium dicendum est, quod ut videantur à beatis illa attributa, quæ respectum rationis ad creaturas important, sufficit quod cognoscatur ratio entis creabilis in communi, nec requiritur quod creaturæ in particulari, quæ sunt objecta tantum secundaria & materialia horum attributorum, cognoscantur, ut magis infra declarabitur.

Ad illud verò quod additur de ideis in mente divina existentibus, dicendum est, quod licet beati non videant nec videre possint omnes ideas in mente Dei existentes, quia non vident omnes

creaturas ideatas, & ab essentia divina exemplatas, nec possunt videre omnes creaturas possibiles: omnes tamen vident in Deo illud attributum, ratione cuius divina essentia est vel esse potest exemplar omnium creaturarum existentium, aut possibilium: ideas verò in particulari quilibet beatus videt, juxta proportionem luminis gloriæ, plures aut pauciores creaturas in particulari, in divina essentia representantis, ut etiam constabit ex infra dicendis.

## ARTICVLVS II.

*An possit videri Divina Essentia sine attributis, & relationibus: aut attributa, & relationes sine Essentia: vel una Persona Sanctissime Trinitatis sine alia?*

**C**elebris est hæc difficultas, & controversia, quæ inter utriusque scholæ ( Angelicæ scilicet, & Subtilis ) Discipulos, præcipue versatur. Scotus enim, ejusque Discipuli, quos sequuntur Agidius à Præfatione, Granadus, Salas, & Alarcon, docent non repugnare, videri à beatis essentiam divinam sine attributis, & personis; vel attributa, & personas sine essentia; vel etiam unam personam sine alia. Oppositum tenet S. Doctor locis infra referendis, eique adherent omnes ejus Discipuli, & plures ex Recentioribus. Unde fit

## §. I.

*Sententia negativa præfertur, & triplici conclusione statuitur.*

**D**ico primò: Repugnat videri à beatis Divinam Essentiam, sine attributis, & personis. Probatur conclusio ratione fundamentali, quæ est virtualiter triplex, utpote desumpta ex triplici prerogativa, & excellentia visionis beatificæ; illa enim est cognitio intuitiva, quiddiativa, & beatificativa: Sed ex hoc triplici capite repugnat, divinam essentiam videri à beatis, non visis attributis, & personis: Ergo &c. Major constat: Minor verò, quantum ad singulas partes, probatur. Et in primis, quod ex ratione intuitionis hoc repugnet, sic ostenditur. Cognitio intuitiva, per hoc distinguitur ab abstractiva, quod hæc apprehendit objectum proportionaliter ad captum intellectus, & distinguit illud, non ut est in se, sed tantum in habitu ad ipsum intellectum; illa autem videt, & intuetur objectum, ut est in se à parte rei: Ergo cùm Deus sit in se unus, & trinus, & includat in se essentiam, attributa, & relationes; repugnat illum videri, & intuitivè cognosci, nisi etiam videantur relationes & attributa.

**E** Confirmatur: Cognitio intuitiva non terminatur ad solam naturam & quidditatem objecti, sed fertur in rem, ut est in se subsistens & existens à parte rei: Atqui natura divina subsistit, & existit in tribus personis: Ergo repugnat illam videri, & intuitivè cognosci sine illis. Unde D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 8. ad 3. *Summa bonitas Dei: secundum modum quo nunc intelligitur per effectus, potest intelligi absque Trinitate personarum; sed secundum quod intelligitur in se ipso, prout videtur à Beatis, non potest intelligi sine Trinitate personarum.*

Secunda etiam pars Minoris principalis suadetur: Visio beatifica, quatenus est cognitio Dei quiddiativa, necessariò terminari debet ad ea om-



nia, quæ essentialiter & quidditative Deo conveniunt: Sed attributa divina essentialiter Deo conveniunt, cum ille sit ens per essentiam, & totam essendi plenitudinem, omnesque perfectiores simpliciter simplices in se contineat: Ergo Deus quidditative cognosci non potest, nisi ejus attributa cognoscantur. Præterea, divina essentia non potest quidditative cognosci, nisi cognoscatur ut fecunda, & communicabilis, non quomodocumque, sed modo intellectuali, per emanationem Verbi, & productionem Spiritus Sancti; nam in hoc maxime distinguitur à cæteris naturis creatis: Atqui non potest hoc modo cognosci, nisi cognoscantur relationes, & personæ: Ergo illis non cognitis, non potest quidditative cognosci.

8. Confirmatur primò: Deus non potest quidditative cognosci, nisi cognoscatur ut actus purus: Sed non potest cognosci ut actus purus, non cognitis attributis & relationibus: Ergo non potest quidditative cognosci, nisi ejus attributa & relationes cognoscantur. Major constat, Minor probatur. Cum actus purus ad nihil sit in potentia, sed omnia habeat in actu, implicat videri aliquid de actu puro in se, & non videri totum: quia in ipso actu puro, idem est totum, & aliquid, & idem est latere aliquid, & totum: Ergo Deus non potest cognosci ut actus purus, non cognitis attributis & relationibus.

9. Confirmatur secundò: Quando duæ rationes ita se habent, ut una transcendentaliter includatur in alia, implicat quòd una quidditative cognoscatur sine alia; quia non possunt quidditative cognosci, nisi cognoscatur talis transcendentia, quæ cum sit relatio quadam, vel saltem relationem importet, non potest cognosci, nisi utrumque extremum cognoscatur: Sed essentia divina, cum sit actus purus, & infinitus, transcendentaliter includitur in attributis, & relationibus, ut ostendimus in tertia disputatione Tractatus præcedentis, agentes de distinctione virtuali divinorum attributorum: Ergo implicat illam quidditative cognosci, non cognitis attributis, & relationibus. Unde D. Thomas 3. parte quæst. 3. art. 3. *Intellectus dupliciter se habet ad divina: uno modo ut cognoscat Deum sicuti est, & sic impossibile est, quòd circumscribatur per intellectum aliquid à Deo, & quòd aliud remaneat; quia totum quòd est in Deo, est unum, salva distinctione personarum.*

10. Denique probatur tertia pars Minoris principalis, & eadem repugnancia ex tertia prærogativa (scilicet ex ratione visionis, ut est beatitudo nostra) breviter demonstratur. Visio Dei quatenus est nostra beatitudo, debet esse cognitio intuitiva, & terminari ad Deum ut est in se, juxta illud 1. Joan. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus* (scilicet in beatitudine) *quoniam videbimus eum sicuti est.* Ubi ponderanda est causalis illa *quoniam*, significat enim causam, seu rationem à priori, cur visio Dei sit beatifica, esse quia terminatur ad illum ut est in se: Sed visio Dei terminata ad solam essentiam, sine attributis, & personis, non esset cognitio Dei intuitiva, nec terminaretur ad Deum ut est in se à parte rei; cum Deus in se non solum sit unus, sed etiam trinus; nec solum essentiam, sed etiam attributa & relationes includat: Ergo non esset cognitio beatificativa.

11. Item, De essentia beatitudinis est, quòd sit cognitio perfecte quietativa intellectus: At si visio

Tom. I.

A attingeret solam essentiam divinam, nec se extenderet ad attributa & personas sanctissimæ Trinitatis, non esset perfecte quietativa intellectus: Ergo non esset cognitio beatificativa. Major patet, beatitudo enim est perfecta quies & satietas omnium desideriorum, iuxta illud Prophetæ, Psalmo 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Minor etiam videtur certa: Videns enim aliquam essentiam, naturaliter desiderat videre ejus proprietates, & affectiones, & modum quò illa subsistit, & existit; & non quietatur intellectus, donec illa omnia cognoscat: Sed attributa sunt veluti proprietates, & affectiones divinæ naturæ; & illa (cum sit infinite fecunda, & communicabilis) subsistit in tribus personis sanctissimæ Trinitatis: Ergo si visio beata ad solam Dei essentiam terminaretur, nec se extenderet ad attributa, & personas, non esset perfecte quietativa, vel satiativa intellectus creati, qui posset alicujus attributi, vel personæ visionem optare, & dicere cum Propheta, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam*, vel cum Philippo, *Domine ostende nobis Patrem.*

B Demum, Visio Dei, quatenus est beatificativa, debet terminari ad summum bonum, ipsumque reddere præsens intellectui beato, & ab illo possessum: Unde Moyse petenti visionem Dei facie ad faciem, Dominus respondit, *Ego ostendam tibi omne bonum*; & ipsa beatitudo definitur, *status omnium bonorum aggregatione perfectus*: Ergo illa ut talis est, debet attingere omnem perfectionem, attributum, modum, & personalitatem divinæ naturæ, & quidquid actus, & formaliter in Deo est. Consequentia patet: Tum quia summum bonum hæc omnia postulat, sive ut constitutiva, sive ut modificativa. Tum etiam, quia si aliquid eorum lateret, aliquid quòd est in Deo beatus non frueretur, & sic beatitudo non esset perfecta possessio, & fruitio summi boni, nec status omnium bonorum aggregatione perfectus. Hæc ratio magis patebit ex dicendis in Tractatu de beatitudine, ubi fuse ostendemus, essentiam divinam, sine personis, non esse sufficiens objectum ad beatificandum hominem, subindeque sublata cognitione personarum, essentiam beatitudinis non posse subsistere. Unde ex ibi dicendis constabit, rationem istam demonstrare, non solum de lege ordinaria, sed nec etiam de potentia absoluta, posse divinam essentiam videri, non visis personis sanctissimæ Trinitatis.

D Dico secundò: Repugnat etiam videri attributa, & personas, sine essentia.

Patet hæc conclusio ex dictis in præcedenti: cum enim essentia divina transcendentaliter includatur in relationibus & attributis, eo ferè modo quo ratio entis includitur in suis modis, & proprietatibus (hoc enim habet Deus ratione suæ infinitatis, quòd ens ratione suæ transcendentia) sicut repugnat quidditative cognosci modis & proprietates entis, non cognita ratione entis in eis imbibita; ita implicat quidditative cognosci relationes, & attributa divina, non cognita essentia in eis transcendentaliter inclusa.

Præterea, In visione beatifica, attributa, & relationes, non habent rationem objecti motivi, & speciei intelligibilis, sed sola natura divina: Ergo illa non cognita, non possunt quidditative cognosci. Consequentia patet, nam cognitio necessario dependet à specie intelligibili, & objecto motivo. Antecedens verò probatur: Cum enim

X iij

12.

Disp. 2.  
art. 2.

13.

14.



Species intelligibilis effectivè concurrat ad intellectiōnem, si relationes divinæ, in visione beatifica haberent rationem speciei, personæ divinæ, ratione suæ differentia relativæ, possent operari aliquid ad extra effectivè; & sic operationes ad extra non essent indivisæ, & communes toti Trinitati, quod est contra communem Theologorum sententiam.

Dico tertio: Repugnat etiam unam personam sanctissimæ Trinitatis, videri sine alia.

15. Probatur primò ex verbis Christi ad Philippum Ioan. 14. *Philippe qui videt me, videt & Patrem: non credis quia ego in Patre, & Pater in me est. Qui locus, licet varias habeat interpretatiōnes, communior tamen apud SS. Patres, est de visione beata: Christus enim vult docere, quòd qui videt Filium, debet etiam necessariò ipsum Patrem videre; quia sunt idem in essentia; unde cum hæc ratio in visione semper reperitur, dicendum est, quòd non solum secundum viam ordinariam, sed etiam extraordinariam, Pater non potest cognosci sine Filio, nec vicissim Filius sine Patre. Quare Augustinus 1, de Trinit. cap. 8. *Si ve ergo audiamus, ostende nobis Filium, sive audiamus, ostende nobis Patrem, tantundem valet, quia neuter sine altero potest ostendi.**

16. Probatur secundo: Repugnat unum relativum cognosci sine suo correlativo; nam relativa, ut docet Aristoteles, sunt simul naturæ, & cognitione: Sed Divinæ Personæ sunt relativæ; constituuntur enim per relationes, ut docetur in Tractatu de Trinitate. Ergo non possunt cognosci sine suo correlativo. Unde Pater, ut generans, non potest cognosci sine Filio quem generat; nec Pater & Filius, ut spirantes, sine Spiritu Sancto quem spirant. Et idem proportionaliter dicendum est de Filio, respectu Patris; & de Spiritu Sancto, respectu Patris & Filij.

### §. II.

#### *Solvuntur objectiones.*

17. **O**bjicies primò: Si repugnaret videri Deum sine attributis, & personis, maxime quia visio beatifica est cognitio intuitiva, quidditativa, & beatificativa: Sed hæc non obstant: Ergo id non repugnat. Major constat ex dictis §. præcedenti: Minor verò probatur discurrendo per singulas partes. Et in primis quòd ex ratione intuitionis non repugnet, sic ostenditur. Ad visionem intuitivam non requiritur quòd videantur omnia prædicata quæ sunt in objecto, etiam si identificentur inter se: nam quando à longè còspicimus aliquem venientem, videmus illum sub ratione viventis, vel animalis, & non discernimus, an sit homo, vel equus, aut leo. Nec etiam requiritur quòd modus quo objectum in se existit, vel subsistit, videatur; sed sufficit quòd videatur ut existens; ut constat etiam in visu externo, qui videt omnes colores, nec tamen attingit modum inherentiæ quo in subiecto existunt. Et corpus, seu humanitas Christi, videbatur in terris, non tamen subsistentia increata Verbi Divini, per quam existebat. Item quantitas panis videatur in Eucharistia, licet non videatur modus subsistentiæ quo per se existit: Ergo ex ratione intuitionis non repugnat videri essentiam divinam sine personis.

Quod etiam id non implicet ex ratione quidditativa cognitionis, facile suadet. Nam personæ non sunt de ratione quidditativa Dei, cum de fide sit, Patrem communicare Filio totà essentiam, &

**A** omnia prædicata quidditativa, non tamen patentem: Ergo ex vi & ratione cognitionis quidditativa, non repugnat Deum à beatis videri sine personis.

Tertio, Quod etiam id non repugnet ex ratione visionis, ut beatificantis, sic potest suaderi. Seculis, seu non visis personis, adhuc remanet Deus summum bonum, & finis ultimus, ac proinde objectum beatificum: Ergo ex vi visionis Dei, ut beatificæ, non requiritur necessariò videri omnes personas. Consequentia patet, Antecedens verò probatur. Deus non habet à relationibus seu personis, quòd sit summum bonum, & ultimus finis, sed id habet ex eo quòd est ens increatum, & infinite perfectum, & actus purus, quod totum habet ex ipsa essentia absoluta: Ergo, seclusis personis, adhuc remanet in Deo tota ratio summi boni, & ultimi finis.

**B** Confirmatur primò: Deus creat, in quantum est unus, & omnipotens, non verò in quantum est trinus, & Pater aut Filius, vel Spiritus Sanctus: Ergo similiter beatificat, ut unus in essentia, & non ut trinus in personis; ac proinde illarum cognitio ad beatitudinem non est necessaria.

Confirmatur secundo: Pater æternus, in illo signo quo intelligitur generare Filium, intelligitur beatus, cum beatitudo essentialiter illi conveniat: Sed pro illo signo nondum intelligitur Filius (cui ille producatur, & accipiat esse divinum, ex vi talis cognitionis) nec consequenter Spiritus Sanctus, qui à Filio procedit: Ergo salvatur vera cognitio beatifica in Patre, antecedenter ad productionem Filij & Spiritus Sancti; & sic ad beatitudinem creatam, quæ est participatio increatæ, non est absolutè necessaria cognitio personarum.

**C** Ad objectionem respondeo concessa Majori, negando Minorem, quantum ad omnes partes. Ad probationem primæ dicendum est, quòd licet ad cognitionem intuitivam imperfectam, qualis est visio corporea, non requiratur attingentia omnium eorum quæ sunt in re visa, bene tamen ad cognitionem intuitivam perfectam, qualis est visio beatifica. Quare ex intuitiva cognitione sensuum externorum, vel ex alia, quæ fit per medium creatum, non potest deduci efficax argumentum, ad probandum non requiri ad visionem intuitivam Dei, quòd videantur omnia quæ ad ejus quidditatem, & modum essendi pertinent, ac proinde ejus attributa, & personæ: Ratio enim disparitatis triplex assignari potest.

**D** Prima se tenet ex parte potentiæ cognoscentis; oculus enim corporeus habet pro objecto adæquato lucidum & coloratum, non autem rationem specificam, aut individualemente objecti: Ex quo fit quòd visio corporea possit attingere aliquod objectum sub ratione lucidi, & colorati, non cognoscendo illud secundum rationem specificam aut individualemente. Ex hoc etiam fit, quòd non sit necesse quòd visà aliqua re intuitivè, videatur modus quo illa subsistit, vel existit; & sic visà humanitate Christi, non erat necesse videri ejus personalitatem, & visà quantitate Eucharisticâ, non oportet quòd videatur modus subsistentiæ seu perfectitatis per quem existit: intellectus verò creatus, habet pro objecto adæquato ens sub ratione veri, sub quo continentur omnia prædicata, tam constitutiva, quam modificativa, quæ sunt in re quam cognoscit: unde si ejus cognitio sit perfecta, clara, & intuitiva (ut est visio beatifica) necessariò se extendit ad omne quod pertinet ad naturam, & quidditatem objecti, & modum essendi illius.



22. Secunda ratio disparitatis est, quia visio intuitiva rei creatæ, fieri potest per aliquod medium, ut patet in visu externo, qui videt rem non sibi conjunctam, sed distantem, per medium, per quod species emittuntur, scilicet per aërem; & quia medium illud potest turbari, vel obscurari, contingit interdum dari visionem intuitivam corpoream, cum aliqua imperfectione, & obscuritate, & hominem certificari per illam de aliquo tantum prædicato quod est in objecto, non de alio; v.g. quod sit corpus, & non quod sit vivens, vel animal. Secus est de visione beatifica, cum enim illa non fiat per aliquam speciem, vel imaginem, aut medium creatum, sed ipse Deus immediatè per seipsum conjungatur intellectui; non potest ex hac parte obscurari, vel turbari hæc visio, ut videatur ratione illius unum attributum, & non aliud, vel natura sine attributis & relationibus.

23. Tertia ratio disparitatis se tenet ex parte visæ, hæc enim est differentia inter Deum visum, & creaturas; quod creaturæ sunt potentiales, & compositæ ex materia & forma, vel saltem ex essentia & existentia: unde in illis qualibet pars, aut extremum componens, non est ipsum totum; & ideo potest stare, quod videatur unum & non aliud: ipsa enim limitatio, & distinctio, ac potentialitas, quæ est in creatura, occasionem & locum ad id præbet: at verò Deus est actus purus, carens omni potentialitate & compositione; unde omne quod est in Deo, Deus est, & quodlibet ejus attributum, in se implicite continet naturam divinam, & omnia attributa; ex quo fit quod repugnet videri aliquid Dei, & non videri totum quod est in Deo. Vel enim illud quod videtur est actus purus, vel potentialitatem habet? Si habet potentialitatem, non est Deus, nec divinum attributum, sed ens creatum & finitum. Si autem est actus purus, ad nihil est in potentia, sed omnia alia attributa, implicite saltem, in se continet.

24. Ad probationem secundæ partis Minoris principalis, dicendum est, personas divinas esse de conceptu quidditativo naturæ divinæ, non tanquam prædicata constitutiva illius, sed tanquam terminos, seu modos essentielles, & inadæquatos, pertinentes ad ejus infinitam eminentiam, & fecunditatem; & ideo stat bene, totam naturam, quoad omnia prædicata sui constitutiva, communicari uni personæ, & non quoad modum aliquem relativum illi personæ oppositum, ut in Tractatu de Trinitate latius exponemus.

Disp. 3.  
art. 2.  
25.

Ad probationem tertiæ partis ejusdem Minoris, nego Antecedens: ad cujus probationem dicendum, quod licet Deus non habeat à relationibus seu personis, quod sit summum bonum, non tamen id habet sine illis: sed ex eodem principio quo est summum bonum (id est quia est ens à se, & actus purus) est etiam infinite fecundus, & trinus in personis: & sic sine illis non est summum bonum, sicut nec Deus, nec actus purus; licet formalis ratio summi boni non sumatur à personis, sed à natura: sicut anima non habet à corpore quod constituat hominem, tamen sine corpore illum non constituit. Addo quod, cognitio divinarum personarum, cum sit necessaria ad perfectè sapiendam intellectum beatum, ut supra ostendimus, pertinet ad perfectionem, & complementum beatitudinis.

26. Ad primam confirmationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem.

A Ratio disparitatis est, quia ratio causæ activæ, seu creativæ in Deo, pertinet ad virtutem, & potentiam divinam, quæ attingit & producit ea quæ sunt extra se: hæc autè virtus & potentia convenit Deo ratione essentia & omnipotentia, non verò ratione relationum, quæ cum non sint activæ ad extra, ad causalitatem effectivam non conducunt, dando influentiam. Ratio autem ultimi finis, & objecti beatificantis, consistit in manifestatione Dei ut est in se: iuxta illud Christi Ioannis 17. *Hæc est vita eterna, ut cognoscant te Deum verum*: Deus autem ut est in se, non potest manifestari sine personis, cum in illis subsistat, & illæ sint termini purissimi, & actualissimi divina fecunditatis.

B Ad secundam confirmationem respondet Vazquez hæc disp. 48. num. 18. negando quod Pater æternus in illo signo quo intelligitur generare Filium, intelligatur beatus: quia, inquit, nostrâ cogitatione præscinditur illud instans, & intelligitur ut Deus, sed non consideratur ut beatus.

C At hoc est evidenter falsum. Tum quia in illo signo intelliguntur convenire Patri omnia essentialia: Sed beatitudo est aliquid essentialiale, & commune tribus personis: Ergo pro tali signo illa intelligitur convenire Patri. Tum etiam, quia pro illo signo notionali, intelligitur Pater habere totum quod communicat Filio: Sed communicat illi beatitudinem increatam: Ergo tunc Pater intelligitur eam habere.

D Rejeda ergo hac responsione, dicendum est cum Salmanticensibus, Patrem pro tali signo rationis, esse, & intelligi ut beatum, nec in illo signo videre suam essentiam, non visâ personâ Filij, & Spiritûs sancti: quia hæc non est prioritas in quo, etiam cognitionis, sed solum prioritas à quo, seu originis. Nam cum persona Patris habeat necessariam connexionem cum persona Filij, non est aliquid signum in quo sit, vel possit intelligi persona Patris, & non persona Filij; aut in quo Pater sit producens, & non productus Filius: sed in quolibet signo in quo intelligitur unus, debet intelligi alius, quamvis unus (scilicet Pater) debeat intelligi ut producens, & alius (nimirum Filius) ut productus.

E Secundo arguunt Adversarij, hoc vulgari argumento: Non repugnat uniri, & communicari naturam, & non personam, vel unam personam, & non aliam, communicatione & unione reali: Ergo neque intentionali, seu intelligibili; & sic poterit videri natura divina, non visis personis; vel una persona, non visâ aliâ. Antecedens patet, quia in generatione æterna, Pater æternus communicat Filio divinam naturam, & non paternitatem; & in Incarnatione Persona Verbi unita est humanitati, & non Persona Patris. Consequentia etiâ videtur manifesta, quia cū visio sit magis extrinseca, quam ipsa communicatio nature ad intraj vel unio cum humanitate in persona, magis potest præscindere illa, quam ista; ut videatur unum, & non aliud. Unde sicut non obstantè identitate naturæ cum persona, communicatur à Patre essentia divina, & non paternitas; & Persona Verbi unitur humanitati, & non Persona Patris: ita non obstante eadem identitate, poterit videri Persona Patris, non visò Filio, vel Spiritu Sancto: aut essentia, non visis personis.

Confirmatur: Quamvis eadem entitative sit species, pro essentia, attributis, & personis, hoc tamen non obstat, quin illa possit applicari intellectui beato, ad representandum unum, &



non aliud: sicut quamvis eadem sit entitas natura & persona in Verbo, illa tamen unitur, & applicatur humanitati in ratione personæ, ad illam terminandam, non vero in ratione naturæ, ad illam constituendam.

30. Ad objectionem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est triplex. Prima, quia unio, & communicatio realis alicujus formæ, fieri potest sine unione, & communicatione eorum omnium, ad quæ dicit essentialem habitudinem: secus est de cognitione quidditativa, cum relativa (ut supra dicebamus) sint simul naturæ, & cognitione: unde licet paternitas non possit comunicari Filio, per generationem æternam, & in Incarnatione unio hypostatica facta fuerit ad Personam Filij, non ad Personam Patris; repugnat tamen unam videri sine alia.

Secunda ratio disparitatis est, quia in Patre essentia & paternitas, & in Verbo, subsistentia & natura, distinguuntur virtualiter, in ratione comunicabilis, & unibilis, non tamen in ratione veri transcendentaliter, & visibilis: quia eadem essentia divina virtualiter indistincta, habet rationem speciei intelligibilis, respectu sui, & respectu attributorum, & relationum. Unde quamvis communicatæ essentia Filio, paternitas non comunicetur, & unita personalitate Verbi humanitati assumptæ, Persona Patris non dicatur incarnata: repugnat tamen, visâ essentia divinâ, non videri relationes, & attributa.

Tertia ratio disparitatis est, quia visio beatifica est cognitio Dei ut est in se; & quia Deus ut est in se, non potest manifestari quoad aliquid, & latere quoad aliud, eò quod manifestari aliquid actûs puri, & manifestari totum, idem sit, ut supra dicebamus; implicat, per visionem beatificam videri naturam, non visis attributis, vel personis. Communicatio verò realis, sive ad intra per processionem, sive ad extra per unionem hypostaticam, non est communicatio Dei quomodocumque, sed juxta exigentiam, & capacitatem extremi cui fit; & sic non fit sub omni modo, & secundum omnia quæ identificantur cum termino talis unionis, & communicationis, sed secundum quod illud extremum exigit, vel est capax. Unde in generatione æterna Pater æternus comunicat Filio essentiam, & non paternitatem; quia cum hæc sit relativè opposita filiationi, Filius non est capax illius. Et in Incarnatione comunicatur humanitati persona, & non natura; quia humanitas potest subsistere, & terminari per subsistentiam Verbi, non tamen intrinsecè constitui per ejus naturam.

31. Ad confirmationem, negandum est Antecedens: licet enim possit uniri essentia divina in ratione speciei, & non in ratione naturæ, vel subsistentiæ: tamen semel unita in ratione speciei (cum sit unio intelligibilis, & manifestativa Dei ut est in se) implicat uniri ad manifestandum aliquid, & non totum quod est in Deo: quia cum sit actus purus, in illo aliquo, quantumcumque minimo, omnis alia perfectio includitur; ac proinde repugnat Deum videri ut actum purum, & aliquam ejus perfectionem non manifestari, ut antea ponderatum est.

32. Objicies ultimò: Objectum primum potest videri sine secundo: Sed essentia divina est objectum primum visionis beatificæ, attributa verò, & relationes, pertinent tantum ad objectum secundarium: Ergo potest videri divina essentia,

A non visis relationibus, & attributis. Major videtur manifesta, Minor verò constat ex dictis Tractatu precedenti, ubi ostendimus solam essentiam esse objectum primum, tam motivum, quam terminativum divinæ intellectiois: attributa verò, & relationes pertinere solum ad objectum secundarium, unde cum visio beatifica sit participatio divinæ cognitionis, idem de illa sentendum est. Disp. 2. art. 5.

Respondeo primò, distinguendo Majorem: Objectum primum potest videri sine secundo, quando non habet necessariam connexionem cum illo, concedo. Si sint inter connexa, & unum transcendentaliter includatur in alio, nego. Unde cum essentia divina sit necessario connexa cum relationibus, & attributis, & in illis transcendentaliter includatur; quamvis relationes, & attributa pertineant ad objectum secundarium visionis beatæ, repugnat tamen divinam essentiam sine illis videri. 33.

Respondeo secundo: Relationes, & attributa non esse propriè objecta secundaria divinæ intellectiois, nec proinde visionis beatificæ, quæ est ejus participatio: sed potius modos objecti formalis, & primarij, qui se habent respectu essentia divinæ, sicut sensibile commune respectu sensibilis proprij, v. g. quantitas, & figura, respectu coloris. Unde sicut (iuxta probabilior sententiam) repugnat oculum videre colorem, sine extensione, & figura (ex quo inferunt Theologi, corpus Christi non posse videri in Eucharistia, cum in ea careat extensione locali, & figurâ) ita implicat, intellectum beatum videre essentiam divinam, sine personalitatibus, & attributis. 34.

### ARTICULVS III.

#### Quomodo Visio Beata penetret libera Dei Decreta?

##### §. I.

D Premittitur quod apud omnes est certum & diffusius resolvitur.

SUPpono tanquam certum, beatos videre in Verbo aliqua libera Dei decreta, licet non omnia. Ut enim infra dicemus, beati vident in Verbo quæ pertinent ad statum proprium ipsorum: Atqui multa decreta Dei libera pertinent ad ipsorum statum, ut ea quæ versantur circa illorum salutem, vel eorum qui ad illos pertinent: Ergo beati cognoscunt aliqua libera Dei decreta. Unde D. Bernardus loquens de beatitudine: *Quidni (inquit) videatur ibi cor Dei? Quidni ibi probetur, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta? Patent viscera misericordie, patent cogitationes pacis, divitiæ salutis, mysteria bona voluntatis eius.* 35.

Quod verò omnia libera Dei decreta non videantur a beatis, colligitur ex D. Thoma infra quæst. 57. art. 5. ubi ait, *In visione beata, Angeli cognoscunt mysteria gratiæ, non quidem omnia, neque equaliter omnes, sed secundum quod Deus voluerit eis revelare.* Ratio etiam id suadet: nam libera Dei decreta videri non possunt, nisi attingantur objecta liberè volita ad quæ terminantur, cum actus liber Dei constituatur per connotationem, vel terminationem activam ad creaturas, defectibilem sub ratione puræ terminationis. 36.



*Disp. 1. art. 2.* nis, & indefectibilem sub ratione entitatis & perfectionis, ut dicemus in Tractatu de voluntate Dei: Sed omnia objecta libere à Deo volita, non cognoscuntur à quolibet beato, ut constat de ultimo die iudicij, de quo dicitur Matth. 24. & Marci 13. *De ultimo die iudicij nemo scit, neque Angeli in celo:* Ergo omnia decreta Dei libera non videntur à beatis.

Hoc præsupposito, inquirimus modum quo beati vident & penetrant libera Dei decreta: an ex vi visionis beatæ, & per ipsum lumen gloriæ, quo essentia divina manifestatur, vel ex aliquo alio lumine, aut revelatione divina, ad visionem beatificam subsecuta? Pro resolutione.

37. Dico, decreta Dei libera cognosci à beatis ex vi visionis beatæ, & lumine gloriæ, quo vident divinam essentiam, quatenus tale lumen habet vim revelationis, & manifestationis eorum quæ sunt in voluntate Dei. Est contra aliquos Recentiores, qui volunt illa non cognosci à beatis in verbo, & per lumen gloriæ, sed extra verbum per revelationem divinam. Est tamen D. Thomæ infra quæst. 57. art. 5. ubi sic ait: *Est autem alia cognitio quæ Angelos beatos facit, quæ vident verbum, & res in verbo: & hæc quidem visio cognoscunt mysteria gratiæ, &c.*

38. Eadem veritas ratione suadetur. Lumen gloriæ ob suam eminentiam utrumque munus habet, & quidditative cognoscendi essentiam divinam, & manifestandi per modum revelationis ea quæ Deus liberè vult, & quantum, & quomodo vult, beatis manifestare: Ergo ex vi talis luminis, beati cognoscunt in essentia divina, libera Dei decreta. Consequentia patet, Antecedens probatur. Lumen gloriæ eminentius est lumine prophetico, & comparatur ad ipsum, sicut lumen principiorum ad ea quæ ex principiis deducuntur, ut colligitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 171. art. 2. ubi inquit: *Principium eorum quæ per prophetiam manifestantur, est ipse Deus, qui per essentiam non videtur à Prophetis, videtur autem à Beatis, in quibus huiusmodi lumen inest per modum formæ permanentis, & perfectæ, secundum illud P sal. 35. in lumine tuo videbimus lumen.* Sentit ergo quòd lumen beatificum sic attingit divinam essentiam, quòd attingit principium earum veritatum quæ videntur lumine prophetico per modum transeuntis: constat autem per prophetiam manifestari actus liberos Dei, & ea quæ per decreta libera Deus vult: Ergo etiam lumen gloriæ, quatenus eminenter continet lumen propheticum, & habet vim revelationis, & manifestationis eorum quæ sunt in voluntate Dei, penetrat libera Dei decreta.

39. Probatur secundò conclusio, ex doctrina quam communiter tradunt Thomistæ in materia de locutione Angelorum: docent enim cum S. Doctore quæst. 9. de veritate art. 4. ad 11. quòd per eandem speciem, & per idem lumen, quo cognoscitur ipsa substantia, & voluntas Angeli loquentis, etiam cognoscitur ejus actus liber; per hoc solum quòd ipse cogitans velit ordinare cogitationem suam ad alterum, & hac ratione tollere occultationem moralem, quam habet cogitatio cordis, ex eo quòd libera est. Sic ergo in præsentem dicimus, quòd per ipsum lumen quo beati cognoscunt naturam divinam, & quiddid ad quidditatem Dei pertinet, quòd est lumen gloriæ, & per eandem speciem impressam, quæ quidditative representat Deum, ejusque attributa (quæ est ipsamet Dei essentia, gerens vi-

*Tou. I.*

A ces speciei intelligibilis) supposità directione, & ordinatione Dei, quæ velit dirigere, & ordinare actum suum ad intellectum beati, cognoscet ejus decreta libera, sine distincti luminis infusione. Ex quo habes, essentiam divinam, uno modo esse speculum necessarium, alio liberum. Est enim speculum necessarium, quatenus seipsam manifestans, non potest occultare attributa & relationes; liberum verò, quatenus ex suis decretis, & ex creaturis existentibus, aut ex futuris contingentibus, potest hæc vel illa, ut libuerit, beatis manifestare.

§. II.

*Solvuntur objectiones.*

O B jicies primò: Actus liber Dei, ut talis, non est minùs occultus de se, quàm actus liber creatus: Sed iste non potest cognosci ex sola penetratione, & cognitione quidditative voluntatis creatæ, ut constat in Angelo superiori, qui licet comprehendat intellectum, & voluntatem inferioris, ex vi tamen hujus comprehensionis, non cognoscit ejus cogitationes & actus liberos, sed indiget novà revelatione, seu manifestatione, quæ à Theologis locutio, aut illuminatio appellatur: Ergo similiter, beati ex vi luminis gloriæ penetrantis divinam naturam & voluntatem, non possunt cognoscere ejus decreta, sine nova revelatione, seu novi luminis infusione.

Respondeo quòd licet actus liber Dei non sit minùs occultus, quàm actus liber Angeli, & ideo non possit cognosci à beatis ex vi visionis divinæ essentiæ absolute; sicut nec potest cognosci actus liber Angeli, ex sola penetratione, & comprehensione voluntatis angelicæ: sicut tamen, supposità directione, & ordinatione, quæ unus Angelus vult ordinare suum conceptum, & actum liberum alteri quem vult alloqui, statim ipsum lumen naturale intellectus angelici, potest cogitationes cordis alterius Angeli penetrare, ut docetur in materia de locutione Angelorum. Ita etiam supposità divinà ordinatione, quæ actus liber Dei dirigitur ad aliquem beatum cui vult illum manifestare, lumen gloriæ quo voluntas & substantia Dei quidditative cognoscitur, attingit, & penetrat libera ejus decreta, sine nova revelatione, & absque novi luminis infusione. Unde hoc argumentum solum probat, libera Dei decreta non videri absolute, ex vi visionis divinæ essentiæ, sed supposità legè, & voluntate Dei, quæ vult ea beato manifestare: quæ manifestatio, revelatio quædam est; non quidem extra verbum, sed in ipsomet verbo facta.

O B jicies secundò: Si beati videret decreta Dei ex vi visionis beatificæ, & luminis gloriæ penetrantis divinam naturam & voluntatem, sequeretur quòd quilibet beatus videret omnes actus liberos Dei, vel quòd nullum omnino videret: Neutrū potest dici, ut constat ex suprà dictis: Ergo beati libera Dei decreta non vident ex vi visionis beatificæ &c. Sequela Majoris probatur: Vel enim actus liberi Dei necessarium habet connexionem cum divina essentia, quæ est objectum primarium visionis beatificæ, vel non? Si primum dicatur, sequitur omnes actus liberos videri à quolibet beato; cum quilibet beatus videat omnia quæ habent necessarium connexionem cum natura & quidditate Dei. Si verò secundum affirmetur, sequitur nul-

Y



lum actu liberum videri à beatis, ex vi visionis beatificæ, cum ex vi illius, ea tantum videantur, quæ habent necessariam connexionem cum essentia divina.

43. Confirmatur: Si actus liberi Dei videantur in essentia divina clarè visa, & ex vi luminis gloriæ eam manifestantis, sequitur quòd ille qui perfectius videret essentiam divinam, & haberet intensius lumen gloriæ, plura etiam videret decreta libera voluntatis divinæ: Sed hoc est falsum, cum enim, ut infra dicemus, quilibet beatus videat in essentia divina omnia quæ pertinent ad ejus statum, ille qui habuit majorem curam in Ecclesia, & qui fuit v. g. Summus Pontifex, vel Patriarcha alicujus Religionis, plura videbit decreta Dei, quam alter qui non habuit talem curam in Ecclesia, quamvis sit magis beatus, & habeat intensius lumen gloriæ: Ergo &c.

44. Ad objectionem respondeo negando sequelam Majoris. Ad probationem dicendum quòd licet actus liberi Dei, secundum entitatem, & realitatem increatam quam important, habeant necessariam connexionem cum divina essentia, ac proinde secundum hanc rationem videantur à quolibet beato, tamen secundum terminationem quam dicunt ad creaturas, non habent necessariam, sed liberam cum illa connexionem: unde sub hac ratione non videntur à beatis, propter necessariam connexionem cum divina essentia, sed quia sunt aliquid ad Deum pertinens, & manifestatum ex ordinatione divinæ voluntatis, huic vel illi intellectui beato.

45. Ex hoc patet responsio ad confirmationem: cum enim actus liberi Dei, non videantur propter necessariam connexionem quam habeant cum essentia divina, sed ex speciali manifestatione Dei dirigentis & ordinantis suum actum liberum ad intellectum uniuscujusque beati, illorum cognitio non debet proportionari, vel commensurari visioni essentiae divinæ, & intensiori luminis gloriæ, sed prædictæ ordinationi, & manifestationi divinæ, quæ major, vel minor est, secundum diversitatem status quem quilibet beatus habuit in Ecclesia militante: unde fieri potest quòd minus beatus interdum plura decreta Dei libera videat in essentia divina, quam magis beatus.

## ARTICULVS IV.

*Utrum beati videant creaturas posibles in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito?*

## §. I.

*Premittuntur quæ apud omnes sunt certa, & referuntur sententia.*

46. Suppono primò: Beatos ex vi status beatitudinis, aliquas creaturas de facto cognoscere. Probatur hæc suppositio: Quia Joan. 17. dicitur: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum*: Constat autem, quòd in Iesu Christo misso includitur non sola divinitas, sed etiam humanitas, quæ aliquid creatum est: Pertinet ergo ad vitam æternam, aliquid creatum cognoscere. Item Concilium Senonense in decretis fidei, damnando illum errorem, quòd Sancti non orant pro nobis, & declarando quomodo Sancti cognoscant orationes nostras, ait: *Hæc facile intelliget, qui beatis pervium esse non ignorat, uniforme illud divinitatis speculum,*

A *in quo quidquid eorum inter se elacescit.* Unde communiter Theologi docent, pertinere ad unumquemque beatum, quòd cognoscat ea quæ spectant ad suum statum, ut colligitur ex D. Thoma 3. parte quæst. 10. art. 2. Inquirimus ergo modum quo beati creaturas in Deo cognoscunt: an videant eas in verbo, & in essentia divina tãquam in causa, & medio prius cognito, vel extra verbum, per species à Deo infusas, & ipsas creaturas immediate representantes: Quod ut magis declaretur.

Suppono secundò, Dupliciter aliquid posse cognosci ex vi visionis beatificæ: primò formaliter, secundò causaliter: formaliter in verbo videri dicitur, quòd cognoscitur eadem visione & eodem lumine ac specie, quã Deus ipse videtur, ratione alicujus connexionis quam habet cum illo. Causaliter verò, quãdo non cognoscitur formaliter per ipsam visionem beatam, nec per speciem increatam, sed aliã diversã cognitione, per revelationem habitã extra verbum, & per species infusas, quæ dantur à Deo intuitu ipsius visionis beatæ, & ab ea derivantur, aut regulantur. Et hoc modo Theologi distinguunt in Christo & in beatis duplicem scientiam: unam beatam, per quam cognoscunt res in verbo, & in essentia divina clarè cognita; & aliã infusam, per quam vident res extra verbum, per species à Deo inditas.

Suppono tertio: Tribus modis posse contingere, quòd plura objecta simul & eodem actu cognoscantur. Primò quia per eandem speciem representantur, quamvis unum non sit ratio cognoscendi aliud. Sic Angelus potest simul, & unico actu cognoscere hominem, equum, & leonem: quia tres illæ naturæ, quamvis inter se diversæ, per eandem speciem illi representantur, ut docetur in Tractatu de Angelis. Secundò plura objecta simul cognosci possunt, propter habitudinem quam unum dicit ad aliud, licet unum in alio non contineatur tanquam in causa. Sic relatio simul cognoscitur cum termino, eò quòd relativa sint simul naturæ & cognitione. Tertio unum potest cognosci in alio, ratione connexionis, & dependentiæ quam habet ab illo: quo pacto quilibet effectus cognosci potest in sua causa. Et de hoc tertio modo cognoscendi creaturas in verbo, agimus in præfenti, & inquirimus, an beati cognoscant creaturas posibles in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito, ratione dependentiæ, & connexionis quam habet cum illa? Quæ difficultas applicari potest etiam creaturis existentibus, vel futuris: eadem enim est ratio de illis, ac de possibilibus. In cujus resolutione, partem negativam tenet Vazquez hic disp. 50. cap. 6. quem plures ex Recentioribus sequuntur: affirmativam verò amplectuntur Thomistæ, & plures alij.

E

## §. II.

*Conclusio affirmativa statuitur.*

Dico igitur: Beati vident creaturas posibles, in Deo tanquam in causa, & medio prius cognito. Ita D. Thomas hic art. 8. ubi sic ait: *Manifestum est, quòd sic aliqua videntur in Deo secundum quòd sunt in ipso, omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt virtute in sua causa: sic igitur videntur omnia in Deo, sicut effectus in sua causa.* Quòd nihil clarius, & expressius, in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Idem passim docent SS. Patres: Augustinus enim II. de civit. cap. 7. hæc scribit: *Cognitio*



creature in seipsa decolorator est, ut ita dicam, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est. Et cap. 9. ac 20. de Angelis loquens subdit: *Ipsam quoque creaturam melius ibi, hoc est in sapientia Dei, tanquam in arte per quam facta est, quam in ea ipsa sciunt: ac per hoc se ipsos ibi melius, quam in seipsis.* Item lib. 13. Confess. cap. 15. *Non opus habent (inquit) suspicere firmamentum, & legendum cognoscere Verbum tuum: vident enim faciem tuam semper, & ibi legunt sine syllabis temporum, quid velit aeterna voluntas tua.* Similia habet D. Bernardus libro 5. de considerat. cap. 1. ubi loquens de gradu contemplationis, quod per inspectum creaturarum ad Dei cognitionem ascendimus: *Hac scalâ (inquit) cives non egerit, sed exules. Et verè quid opus scalis tenente iam solium? Creatura cœli illa est, prelo habens per quod potius ipsa intueatur. Videt verbum, & in verbo facta per verbum. Nec opus habet ex his que facta sunt, factoris notitiam mendicare. Neque enim ut vel ipsa noverit, ad ipsa descendit, que ibi illa videt, ubi longe melius sunt, quam in seipsis.*

Idem probari solet in Tractatu de Angelis ex Augustino libro 4. de Genesi ad litteram cap. 23. & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit: unam in verbo, quam *matutinam* vocat, & asserit, in eo, tanquam per illud per quod factæ sunt, cognosci creaturas; quod idem est ac cognosci in verbo ut causa: alteram creaturarum in propria ipsarum natura, quam *vesperinam* appellat: Ergo juxta illius mentem, Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tanquam in causa.

30. Respondet Vazquez, quod quando Augustinus asserit creaturas cognosci in verbo ab Angelis beatis, per cognitionem, quam *matutinam* appellat, non intendit creaturas cognosci in Deo propriè & secundum esse formale, ac proprias rationes & differentias; sed impropiè tantum, & secundum esse eminentiale quod habent in Deo, quatenus scilicet cognoscitur eminentia divina, seu ipsa creatrix essentia.

Sed hæc interpretatio violenta est, & apertè repugnat doctrinæ D. Thomæ. Primum patet, tum quia Augustinus loco citato de civitate Dei, asserit cognosci creaturam, per ipsam artem per quam facta est: Ergo cognoscitur quod fit, vel factum est: Sed creaturæ solum sunt factæ, secundum esse quod habent in propria natura, non verò secundum esse quod habent in Deo, quod increatum est: Ergo cognoscuntur in Deo secundum proprias rationes, & non solum secundum esse eminentiale quod habent in Deo, & ut sunt creatrix essentia. Tum etiam, quia Deus ut continens eminenter creaturas, non propriè, sed metaphoricè dicitur creatura: Ergo creaturas cognosci in verbo, secundum esse eminentiale, non est propriè, sed metaphoricè tantum, illas in verbo cognosci: At nihil cogit, Augustinum in sensu metaphoricè interpretari: Ergo illa interpretatio non est legitima, nec Augustini menti consona, sed violenta & distorta. Unde Suarez dicit, Vazquem, Dionysium, Augustinum, & alios SS. Patres, asserentes creaturas in Deo ut in causa cognosci, magis ad arbitrium suum, quam ad illorum mentem interpretari.

31. Secundum etiam constat, nam D. Thomas infra quæst. 58. art. 7. loquens de Angelis beatis, sic ait: *Non enim videndo verbum, cognoscunt solum illud esse verum quod habent in verbo, sed il-*

Tom. I.

**A** lud esse quod habent in propria natura: sicut Deus per hoc quod videt se, cognoscit esse verum quod habent in propria natura. Quibus verbis S. Doctor non solum apertè docet Beatos in verbo cognoscere creaturas, secundum proprias rationes & differentias, & non tantum secundum esse eminentiale quod habent in Deo; sed etiam rationem fundamentalem hujus veritatis insinuat, quâ potest breviter probari nostra conclusio.

Cognitio beatorum est exemplata à cognitione quâ Deus seipsum cognoscit, & illius imitatio ac participatio: Sed Deus cognoscendo seipsum, cognoscit creaturas possibiles in sua essentia tanquam in causa: Ergo & beati videntes divinam essentiam, in ea tanquam in causa, illas cognoscunt, non quidem omnes, sed aliquas, juxta mensuram seu intensionem luminis gloriæ, quo Deum intuentur, ut infra declarabimus. Major est certa, Minor verò fusè demonstrabitur in Tractatu de scientia Dei, tum variis auctoritatibus SS. Patrum, tum rationibus efficacissimis: unde brevitati studentes, ne eadem sæpiùs repetamus, probationes illas ad prædictum Tractatum de scientia Dei rejicimus, & ad locum citatum, studiosum Lectorem remittimus.

Disp. 8.  
art. 1.  
& 2.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

**C** Contra istam conclusionem objicit primò Vazquez: Causa non relata realiter ad effectum, nequit illum manifestare, nec habere rationem medij ducentis in cognitionem illius: Sed essentia divina non refertur realiter ad creaturas: Ergo nequit eas manifestare, nec habere rationem medij ducentis in cognitionem illarum.

522

Respondet primò, Hoc argumentum cui præcipuè confidit Vazquez, & in quo præcipuum robur suæ sententiæ constituit, vel nihil, vel nimis probare; cum eadem difficultas currat de essentia divina, ut habet rationem speciei & medij quo representativi creaturarum, vel ut habet rationem ideæ & exemplaris respectu illarum, & nulla sit ratio cur magis requiratur respectus realis in representante objectivè, quam in representante formaliter.

Secundò respondeo, negando Majorem: nam res absoluta potest esse medium & ratio cognoscendi alias res distinctas, si sit causa illarum, easque virtualiter seu eminenter contineat; effectus enim non cognoscitur in causa ratione relationis, cum hæc sit posterior extremis, sed ratione realis continentia, quâ effectus quilibet in virtute suæ causæ continetur.

**E** Dices: Sol, & alia corpora cælestia, eminenter continent res sublunares, & inferiores; & tamen non possunt eas perfectè manifestare, nec habere rationem medij ducentis in cognitionem illarum: Ergo similiter quamvis Deus eminenter contineat creaturas, non potest tamen illas perfectè representare, nec esse medium in quo illæ à Deo, vel à beatis cognoscantur.

523

Respondet negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est evidens, Sol enim, & alia corpora cælestia, continent res inferiores & sublunares, continentia quadam eminentiali imperfectâ, & se extendente solum ad aliquam rationem communem & genericam, putà rationem viventis, vel corporis corruptibilis, quam per se primò attingunt in generationibus rerum inferiorum: Deus autem, cum sit prima & uni-

Y ij



verbalissima causa, attingens per se primò rationem entis producibilis in omnibus rebus creatis, illas continet continentia eminentiali perfectissima, & se extendente non solum ad rationes communes & genericas, sed etiam ad differentias atomas & individuales, in quibus ratio entis creati transcendentaliter imbibitur, ut exposuimus Tractatu precedenti agendo de perfectione Dei, & modo quò continet perfectiones creaturarum.

Disp. 4  
art. 2.

54. Unde essentia divina perfectissimo modo manifestare potest creaturas possibiles, etiam secundum proprias earum differentias specificas & individuales, & habere rationem medij ad illas cognoscendas.

Secundò arguit Vazquez: Inter medium cognoscendi & rem cognitam, debet esse necessaria connexio: At hæc non reperitur inter essentiam divinam & creaturas possibiles: Ergo illa intellectui Dei, aut beatorum, non potest deferre ut medium ad illas cognoscendas. Major est certa, Minorem verò probat Vazquez, primò quia non stat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo: Sed essentia divina est omnino independens à creaturis possibilibus: Ergo cum illis intrinsecè non connectitur.

Secundò, Magis necessarium non potest cum minus necessario connecti: Sed Deus, utpote ens à se & per essentiam, magis necessarius est quàm creaturæ, quæ sunt entia ab alio & per participationem: Ergo cum creaturis possibilibus connexionem non habet.

Tertiò, Videtur absurdum dicere, quòd si aliqua creatura jam existens, redderetur impossibilis, Deus non esset omnipotens, & consequenter non esset Deus: Ergo essentia divina, cum possibilitate creaturarum non connectitur necessario.

55. Hoc argumentum, quod apud Vazquem, & alios Recentiores palmarium est, & ab illis tanquam demonstratio habetur, fuscè à nobis convelletur in Tractatu de scientia Dei, ubi ostendemus Deum cum creaturis possibilibus intrinsecè connecti. Interim breviter respondeo, distinguendo Majorem: Inter medium cognoscendi & rem cognitam, debet esse necessaria connexio, per mutuam dependentiam utriusque extremi, nego. Per dependentiam in uno, & eminentiam in altero, concedo. Similiter distinguo Minorem. Inter essentiam divinam & creaturas possibiles, non est necessaria connexio, dependentiæ ex parte utriusque extremi, concedo Minorem. Dependentiæ ex parte creaturarum, & eminentiæ ex parte Dei, nego Minorem. Unde ad primam probationem in contrarium, nego Majorem: essentia enim, ut radix proprietatum, est intrinsecè connexa cum illis, & tamen provt sic, non est ab illis dependens, & unum relativum est cum alio connexum, licet non dependeat ab illo, aliàs simul naturà & cognitione non essent.

Disp. 2  
art. 1.

Ad secundam nego etiam Majorem: veritas enim principiorum est magis necessaria, quàm veritas conclusionis, ut ex Aristotele docent communiter Dialectici; & tamen illorum veritas est intrinsecè connexa cum veritate conclusionis, aliàs in recta demonstratione possent præmissæ esse veræ, quamvis conclusio esset falsa.

Ad tertiam nego pariter Majorem: Nam cum possibilitas rei, non sit aliqua entitas realis & producta extra Deum, sed sola non repugnantia, seu denominatio extrinsecè proveniens à divina omnipotentia, tam formali, quàm radicali, &

A non possit tolli & cessare aliqua denominatio extrinsecè in objecto, nisi incipiat tolli ex parte formæ à qua petitur: sicut esse visum in pariete, non potest tolli, nisi cessante visione quæ est in oculo; possibilitas creaturarum tolli nequit, nisi destruendo in Deo omnipotentiam, tam proximam, quàm radicalem, unde emanat illa denominatio, ac proinde nisi destruat ipsa divina essentia. Sed de his fusiùs loco citato de scientia Dei.

Objicies tertiò: Si beati videndo divinam essentiam, in ea viderent aliquas creaturas possibiles, tanquam in causa, & medio priùs cognito, viderent omnes; non enim est potior ratio, cur has potius quàm illas viderent, cum omnes æqualiter in divina essentia tanquam in causa, eminentissimo modo contineantur; & cum lumen gloriæ illam manifestans, sit ejusdem speciei in omnibus beatis: Sed hoc dici nequit, ut infra ostendemus: Ergo nec illud.

56.

Respondeo negando sequelam Majoris. Licet enim divina essentia, omnes creaturas naturaliter seu necessario contineat in virtute sua, sicque omnes quantum est de se repræsentare possit; tamen hoc est respectu intellectus utentis illà, repræsentatione adæquatà; si verò inadæquatè conjungatur intellectui, ob ejus improprietatem, inadæquatè etiam repræsentabit ea quæ continent in virtute, ut habet D. Thomas quæst. 8. de veritate art. 4. ad 2. Sicut licet Sol contineat multos effectus, non tamen quilibet cognoscens Solem intuitivè aut quidditivè, videt omnes effectus quos potest producere, quia virtus ejus cognoscitiva non adæquatatur toti cognoscibilitati Solis. Unde autem oriatur quòd in essentia divina clarè visa, hæc potius quàm illæ creaturæ videantur à beatis, infra exponemus. Nunc breviter dico,

C hoc provenire ex diversitate luminis gloriæ, quod licet sit ejusdem speciei in omnibus beatis, in illis tamen diversos habet gradus intensiōis, & quanto intensius est, tanto magis penetrat divinam omnipotentiam, & plures creaturas possibiles in ea cognoscit. Sicut licet lux visibilis sit ejusdem speciei, tamen cum intensiori luce plura videntur, quàm cum remissiori. Et licet Philosophia & aliæ scientiæ naturales, in Petro & Paulo specie non distinguantur, tamen secundum diversam intensiōem, vel perfectionem, seu extensionem, diversas conclusiones & objecta attingunt.

Art. 7.

Alia argumenta, quibus probat Vazquez, Deum non videre creaturas in seipso tanquam in causa, commodiùs in Tractatu de scientia Dei, proponuntur & diluuntur.

Disp. 2  
art. 1.  
§. 4.

#### §. IV.

##### Corollaria notatu digna.

E EX dictis inferes primò, quòd tantò plures creaturæ possibiles à beatis in verbo cognoscuntur, quanto perfectiùs Deum vident. Ita D. Thomas hic art. 8.

57.

Ratio est, quia beati, ut ostendimus, cognoscunt creaturas possibiles in verbo, & in essentia divina tanquam in causa: Sed quanto perfectiùs causa aliqua cognoscitur, tanto plures effectus in ipsa cognoscuntur; sicut quanto magis penetratur aliquod principium, tanto plures in eo videntur conclusiones; Ergo quanto perfectiùs beati Deum vident, tanto plures creaturas possibiles in verbo cognoscunt. Unde D. Thomas 3. parte



quæst. 10. art. 2. *Unusquisque intellectus creatus, in verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tantò plura, quantò perfectius videt verbum.*

58. Inferes secundo, beatos cognoscere in essentia divina tanquam in causa, non solum creaturas posibles, sed etiam existentes, & futuras; non quidem omnes, sed aliquas, juxta proportionem luminis gloriæ, quò illorum intellectus perficitur.

Probatur: Et si potentia divina absolute sumpta, per modum actus primi, non inferat existentiam aut futuritionem creaturarum, adjunctò tamen decretò, necessariò illam infert, & necessariò cum illis connectitur: Ergo sicut in illa nude sumpta, & veluti in actu primo considerata, cognoscuntur creaturæ posibles; ita in illa, ut determinata per decretum liberum, cognosci poterunt existentes aut futuræ.

Confirmatur: Deus res futuras cognoscit in sua essentia, per liberum decretum suæ voluntatis determinata, ut ostendimus in Tractatu de scientia Dei. Ergo eodem modo, beatus poterit illas cognoscere; quandoquidem visio beatifica est divinæ cognitionis & scientiæ participatio.

Disp. 4. art. 5.

59. Inferes tertio, hanc esse differentiam inter creaturas posibles, & existentes, vel futuras, respectu visionis beatæ; quòd cum creaturæ posibles habeant necessariam connexionem cum essentia divina, nullius creaturæ possible visio (si talis creatura possit attingi ex vi luminis & visionis) dependet à peculiari aliqua directione seu manifestatione divina, sed juxta quantitatem luminis gloriæ, & penetrationis essentia divinx, videntur creaturæ posibles respondentes ejusmodi penetrationi & lumini; at cum creaturæ existentes non habeant necessariam, sed liberam cum essentia divina connexionem, non dependent solum à lumine & penetratione divinæ naturæ, sed etiam ab ostensione consilij liberi Dei, ut antea exposuimus. Quapropter etiam illæ creaturæ existentes vel futuræ, quæ ex vi visionis, & luminis secundum se considerati, hic & nunc possent attingi, non attinguntur de facto, nisi manifestetur illa libera connexio cum essentia divina.

Art. 3.

60. Inferes quartò, quòd cum dicimus beatos videre creaturas in Deo ut in causa, non intelligitur solum nomine causæ, attributum omnipotentia, sed omnia attributa, quæ suo modo ad creaturarum productionem concurrunt: ut idea representando essentiam Dei ut imitabilem & participabilem à creaturis, sapientia & ars dirigendo, voluntas applicando, justitia dando quod cuilibet debetur & convenit, omnipotentia exequendo, & sic de aliis.

ARTICVLVS V.

*Verum beati in verbo, vel extra verbum, omnes creaturas posibles cognoscere possint?*

**I**N hujus difficultatis resolutione, tres reperio Authorum sententias, duas extremè oppositas, & aliam mediam. Prima asserit omnes creaturas posibles à beatis videri posse, non solum extra verbum, per species à Deo infusas, sed etiam in verbo, & in essentia divina tanquam in causa. Ita Alensis, Scotus, Durandus, & alij, qui non solum id non repugnare existimant, sed etiam asserunt, animam Christi omnia possible in verbo per essentiam beatam de facto cognoscere. Secunda negat totam collectionem possibilem, sive in verbo, sive extra verbum, posse à beatis cognosci. Ita docent plures Theologi

**A** tam domestici, quam extranei. Tertia sententia inter illas duas extremas media, docet impossibile quidem esse quòd omnes creaturæ posibles in verbo cognoscantur, non repugnare tamen eas extra verbum, per scientiam infusam, à Christo, & aliis beatis cognosci. Ita illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Oxomensis, in manuscriptis Tractatùs de scientia Christi.

S. I.

*Prima difficultas resolvitur.*

**D**ico primò: Beati non possunt in verbo, seu in essentia divina tanquam in causa, omnes creaturas posibles cognoscere. Ita D. Thomas hic art. 8. & 3. contra Gentes cap. 56. quibus locis hanc rationem fundamentalem nostræ conclusionis insinuat.

**C**ognitio omnium possibilem in divina essentia cognita, est divinæ essentia comprehensio: Sed implicat intellectum creatum Dei essentiam comprehendere: Ergo & omnia possible in divina essentia cognoscere. Minor patet ex suprà dictis, Major verò sic ostenditur. Eo modo unum in alio cognoscitur, quò in illo continetur: Sed creaturæ continentur in Deo, ut effectus in causa: Ergo in illo cognoscuntur, sicut effectus in causa: Atqui cognitio omnium effectuum in aliqua causa cognita, ex vi cognitionis illius, est causæ comprehensio: Ergo cognitio omnium possibilem in divina essentia cognita, est divinæ essentia comprehensio. Minor subsumpta probatur. Quanto perfectius cognoscitur causa, tantò plures effectus cognoscuntur in illa: Ergo non possunt omnes effectus alicujus cause cognosci, ex vi cognitionis cause, nisi in causa cognita omni perfectione possible: Sed cognitio cause perfectæ omni perfectione possible, est illius comprehensio: Ergo cognitio omnium effectuum in aliqua causa, est ipsius comprehensio.

61.

Disp. 4. art. 3.

**D** Respondit Scotus, falsum esse id quòd D. Thomas assumit pro fundamento, nempe res cognosci à Deo, sicut effectus in causa: non enim sic cognoscuntur, sed sicut res in speculo voluntario, ut docet Augustinus libro de videndo Deo; ac proinde, quamvis ex cognitione omnium effectuum in causa, sequatur causæ comprehensio, ex cognitione tamen omnium possibilem, non sequitur comprehensio Dei.

62.

**E** Sed contra primò: Eodem modo beati cognoscunt creaturas in essentia divina, quò Deus illas in seipso contemplatur, cum visio beatifica sit participatio divinæ cognitionis: Sed Deus in seipso tanquam in causa, & non solum tanquam in speculo, cognoscit creaturas, ut passim docent SS. Patres, quos referemus in Tractatu de scientia Dei: Ergo beati cognoscunt creaturas in essentia divina tanquam in causa, & non solum velut in speculo.

Disp. 4. art. 5.

**E** Secundò, Ex Augustino 10. de civit. cap. 7. Angeli beati per cognitionem, quam vocat *matutina*, cognoscunt creaturas in essentia divina *velut in arte per quam factæ sunt*: Atqui ars non habet rationem speculi, sed causæ efficientis respectu artefactorum: Ergo beati non cognoscunt creaturas in essentia divina, velut in speculo, sed tanquam in causa.

**E** Tertio, Res sunt in Deo propriè ut in causa, metaphoricè autem in illo sunt ut in speculo: Sed res cognoscuntur in aliquo eo modo quò sunt in illo: Ergo creaturæ cognoscuntur à Deo propriè ut in causa, metaphoricè autem tanquam in spe-



culo. Minor patet, Major etiam, quantum ad primam partem, est evidens, Deus enim cum omni proprietate est causa creaturarum. Probatur verò quantum ad secundam, ratione quam insinuat D. Thomas quaest. 12. de verit. art. 4. Speculum accipit species a rebus representatis: Deus autem rerum species continet, non per resultantiam ex illis, sed ante illas à se: Ergo propriè speculum creaturarum non est, sed tantum metaphoricè, quatenus cum speculo convenit in representando distinctè & in particulari objecta quæ in ipso representantur. Et in hoc sensu intelligendus est Augustinus, cum libro citato de videndo Deo, docet creaturas cognosci in Deo, velut in speculo.

63. Respondent alij, Quòd quamvis creaturæ possibiles in essentia divina tanquam in causa cognoscantur, cognitionem tamen omnium possibilium in divina essentia cognita, non esse, nec inferre comprehensionem intensivam illius, sed tantum extensivam: licet autem implicet divinam essentiam intensivè comprehendi ab intellectu beato; non tamen ab illo comprehendi extensivè, neque id Scripturæ vel SS. Patribus dissonum est.

Verum hæc solutio quam ex Aureolo apud Capreolum desumpserunt Recētiore, vim rationis D. Thomæ non infringit: licet enim (ut rectè observavit Ferrariensis 3. contra Gent. cap. 56.) ex cognitione omnium possibilium in seipsis, tantum inferatur cognitio perfectissima causæ extensivè; tamen non stat cognitio omnium in essentia divina, ita ut essentia sit ratio cognoscendi, absque eo quòd illa cognoscatur, quantum cognoscibilis est extensivè, ac proinde comprehendatur. Sicut non stat cognosci in principio omnes conclusiones virtualiter in illo contentas, & illud non cognosci, quantum cognoscibile est, etiam intensivè.

Confirmatur: Non potest penetrari virtus infinita, & infinite participabilis, sine infinita claritate & intensione, cum hæc sola sufficiat ad penetrandum omnem modum quòd virtus illa infinita participabilis est; tantò siquidem majus seu intensius lumen gloriæ requiritur, quanto plures creaturæ possibiles in divina essentia & omnipotentia cognoscuntur: Ergo ad exhauriendam & penetrandam infinitam rerum possibilium, quæ in Dei essentia & potentia latent, collectionem, lumen gloriæ infinite intensum requiritur. Unde D. Thomas hic art. 7. ex eo probat impossibile esse Deum comprehendi ab intellectu creato, quòd lumen gloriæ creatum, in quocumque intellectu creato receptum, non possit esse infinitum.

#### §. II.

##### Solvuntur objectiones.

64. **O**bjicies primò: Quidquid Deus potest facere, est minus quam ipse Deus, subindeque facilius potest à beatis cognosci: Sed Deus potest videri, & de facto videtur à beatis: Ergo à fortiori tota rerum possibilium collectio, potest à beatis in verbo cognosci.

Respondeo quòd licet omnium possibilium cognitio extra verbum, sit quid minus, quam ipse Deus, ut cognoscibilis; omnium tamen possibilium collectio, non ut in se cognoscenda, sed ut cognoscenda in verbo, non est quid minus quam ipse Deus, in ratione intelligibilis; quia prout sic, ipsius Dei intelligibilitate intelligibilis constituitur. Solutio est D. Thomæ hic art. 3. ubi sibi hoc argumentum objicit: *Qui intelligit quod est majus, potest intelligere minima, ut dicitur 3. de anima: Sed omnia quæ Deus facit vel facere*

*potest, sunt minus, quam eius essentia: Ergo quicumque intelligit Deum, potest intelligere omnia quæ Deus facit, vel facere potest.* Et sic responderet: *Ad tertium dicendum, quòd licet majus sit videre Deum, quam omnia alia: tamen majus est videre sic Deum, quòd omnia in eo cognoscantur, quam videre sic ipsum, quòd non omnia, sed pauciora, vel plura cognoscantur in eo. Jam enim offensum est, quòd multitudo cognitorum in Deo, consequitur modum videndi ipsum, vel magis perfectum, vel minus perfectum.*

**O**bjicies secundò cum Durando: Intellectus creatus clarè videns Dei essentiam, necessariò videt in ipsa, omnia quæ naturaliter representat: Sed essentia divina representat naturaliter omnes creaturas possibiles: Ergo intellectus creatus clarè videns Dei essentiam, in ea cognoscit omnes creaturas possibiles. Major videtur certa, Minor verò sic ostenditur. Divina essentia representat creaturas possibiles, ut causa, ratione omnipotentia, ut habentis virtutem productivam, non verò ut actum productivum: Sed vis productiva naturaliter illi convenit: Ergo naturaliter representat omnes creaturas possibiles.

Respondeo distinguendo Majorem: Necessariò cognoscit omnia quæ divina essentia naturaliter representat, intellectui creato ipsam vidente, concedo Majorem. Omnia quæ naturaliter representat intellectui divino, non verò ipsi intellectui creato, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

**E**xplicatur solutio: Licet essentia divina, quantum est de se, possit omnia possibilia representare, & de facto ea representet intellectui divino cui unitur adequatè, ea tamen non representat nec representare potest intellectui beatorum, quia est impedimentum ex parte intellectus creati, nimirum limitatio activitatis, & luminis, juxta cujus proportionem unitur divina essentia in ratione speciei, & in ratione objecti; unde ut ipsi adequatè, & ut representans totam collectionem rerum possibilium, uniretur, requireretur lumen gloriæ infinite intensum, quod in intellectu creato & finito recipi nequit, cum inter perfectivum & perfectibile nequeat esse proportio. Unde, ut supra dicebamus, D. Thomas hic art. 7. probat nullum intellectui creatum posse Deum comprehendere, quia lumen gloriæ creatum, in quocumque intellectu creato recepti, non potest esse infinitum.

**O**bjicies tertio: Si beati non possent in verbo omnia possibilia cognoscere, maximè quia Dei essentiam & omnipotentiam comprehenderent: Sed ex cognitione omnium possibilium in verbo, non rectè infertur comprehensio divinæ essentia & omnipotentia: Ergo &c. Major continet præcipuum fundamentum nostræ sententia, Minor verò, in qua est difficultas, probatur primò. Beati cognoscunt terminum adæquatam potentia generativæ Patris, nempe Filium ab illo productum, & tamen talem potentiam non comprehendunt: Ergo similiter licet terminum adæquatam omnipotentia Dei, totam scilicet collectionem rerum possibilium cognoscerent, illam tamen propterea non comprehenderent.

Secundò, Anima Christi videt in verbo omnia quæ Deus cognoscit per scientiam visionis, ut docet D. Thomas 3. quaest. 10. art. 2. ad 2. & tamen talem scientiam non comprehendit: Ergo similiter, quamvis videret in verbo omnes creaturas possibiles, divinam omnipotentiam, vel scientiam simplicis intelligentia non comprehenderet.

Tertio, Beati, de absoluta potentia, possunt cog-



noscere omnia possibilium extra verbum, & in seipsis, ut dicemus §. sequenti; & tamen Deum comprehendere nequeunt, ut supra ostensum est: Ergo ex cognitione omnium possibilium, non rectè inferitur Dei comprehensio.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem, & ad primam ejus probationem dicendum est, ad comprehendendam aliquam virtutem aut potentiam, non sufficere attingere quomodocumque terminum ejus adæquatam, sed requiri quòd ille adæquatè cognoscatur, & secundum omnes modos & rationes, quæ ad ipsum pertinent; unde licet beati videndo Verbum Divinum, videant terminum adæquatam potentie generativæ Patris; quia tamen illum non vident adæquatè, & penetrando omnem ejus eminentiam, omnesque rationes cognoscibilitatis quæ sunt in ipso (qualis est v. g. ratio ideæ & exemplaris omnium creaturarum existentium, futurarum, & possibilem, quam habet ex vi suæ originis) potentiam generativam Patris æterni à quo procedit, non comprehendunt. Si autem beatus videret omnes creaturas possibles in verbo, adæquatam terminum divinæ omnipotentie cognosceret adæquatè, & quantum ex natura sua cognoscibilis est: quòd patet ex eo quòd Deus aliquid amplius de sua potentia non potest cognoscere, alioquin falsa esset ejus cognitio; cum ultra collectionem omnium possibilem, non restet nisi impossibile.

Ad secundam, concessa Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est, quia creaturæ existentis, aut futuræ, non sunt terminus adæquatam scientiæ visionis, cum per eandem scientiam plures alias Deus possit producere, & videre: collectio verò creaturarum possibilem, est terminus adæquatam divinæ omnipotentie, cum ultra illam nihil aliud possit à Deo produci, nec cognosci ut possibile, per scientiam simplicis intelligentie.

Ad tertiam dicendum, quòd licet ex cognitione omnium possibilem extra verbum, non rectè inferatur Dei comprehensio, bene tamen ex cognitione illorum in verbo, seu in essentia divina ut in causa. Ratio verò discriminis evidens est, si enim omnia possibilium viderentur in verbo, cognoscerentur in illo ut in causa, & principio à quo derivarentur, & ita virtus productiva ipsius adæquatè cognosceretur: si autem extra verbum, & in seipsis cognoscerentur, licet videretur totum quòd Deus potest producere, materialiter, & in se, non tamen in suo principio & causa, & ut derivatur à virtute sui productiva; & ita ipsa virtus productiva non videretur, licet videretur res quæ esset terminus ejus: dum autem virtus productiva causæ non videtur, ipsa causa non comprehenditur, ut magis patebit ex dicendis articulo sequenti.

Alia argumenta quæ contra istam conclusionem fieri possunt, proponuntur & solvantur in Tractatu de Incarnatione, cum agemus de scientia beata anime Christi. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus, ut plenior hujus difficultatis resolutionem habere possit.

§. III.

*Alia difficultas expeditur.*

**D**ico secundò: Non implicat totam possibilem collectionem extra verbum quidditative cognosci.

Probatum primò ex D. Thomæ quæst. 20. de verit. art. 5. ubi docet animam Christi non cognoscere per scientiam beatam omnia possibilium, & in contrarium sibi primò hoc argumentum objicit:

**A** *Quicumque scit majus, potest scire minus: Sed Deus est majus, quàm quicquid potest facere: Ergo cum anima Christi cognoscat Deum, multò magis potest cognoscere, quicquid Deus potest facere. Cui argumento sic respondet: Ad primum dicendum quòd quicquid Deus potest facere, est minus quàm ipse Deus, & facilius posset ab anima Christi cognosci, si anima Christi per se offerretur quicquid Deus potest facere, sicut per se ei presentatur ipse Deus: nunc autem ea quæ potest facere Deus, non offeruntur anime Christi in seipsis, sed in verbo, & ideo ratio non sequitur. Ex quibus verbis manifestè colligitur, D. Thomam sentire, nullam esse implicantiam in hoc quòd tota possibilem collectio extra verbum cognoscatur. Tum quia, si id implicaret, non debuisset dicere, quòd cognitio omnium possibilem extra verbum, esset facilior cognitione Dei, sed quòd esset impossibile & repugnans. Tum etiam, quia quòd ab anima Christi de facto tota possibilem collectio non cognoscatur, reducit ad hoc quòd ei de facto non offertur: At si omnium possibilem cognitio extra verbum, contradictionem involveret, carentia cognitionis illorum in anima Christi, melius ad implicantiam seu impossibilitatem cognoscendi totam possibilem collectionem reduceretur, quàm ad hoc quòd de facto ei non repræsententur omnia possibilium collectivè: Ergo sentit D. Thomas, non implicare totam possibilem collectionem extra verbum cognosci.*

**B** *Probatur secundò conclusio, convellendo duo præcipua adversæ sententiæ fundamenta. Si cognitio omnium possibilem in seipsis, & extra verbum, implicaret, maxime quia talis cognitio esset comprehensiva Dei, & infinita, utpote ad objecta infinita terminata: Sed neutrum tali cognitioni competere: Ergo illa contradictionem non implicat. Major continet præcipuum fundamentum adversæ sententiæ, Minor verò quoad utramque partem suadet. Et in primis quòd ex cognitione omnium possibilem extra verbum, non sequatur Dei comprehensio, sic ostenditur. Comprehensio causæ non inferitur, nisi ex cognitione suorum effectuum in ipsa, & ex ipsa; nisi enim isto modo cognoscantur, non cognoscitur causa, quantum cognoscibilis est, quòd ad illius comprehensionem requiritur: Ergo cognitio omnium possibilem in seipsis, nec est comprehensio divinæ omnipotentie, nec illius comprehensionem infert.*

**C** *Quòd verò talis cognitio non debet esse infinita, probatur ex D. Thomæ 3. p. quæst. 10. art. 3. ad 2. ubi docet scientiam comprehensivam infiniti per essentiam, necessariò esse infinitam; infiniti verò aliter, v. g. multitudine, finiti tamen secundum essentiam, scientiam non esse necessariò infinitam; eò quòd scientia finita vel infinita sit, ex finitate vel infinitate proprii objecti: proprium autem objectum intellectus est quidditas, sub ratione quidditatis; & ideo si quidditas est finita, quamvis habeat aliam infinitatem, scientia talis quidditatis non est necessariò infinita. Unde sic licet arguere: Sola cognitio infiniti secundum essentiam, est necessariò infinita, si comprehensiva sit: Sed omnium possibilem collectio, non est infinita secundum essentiam: Ergo cognitio totius collectionis possibilem, non est necessariò infinita.*

**D** *Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Juxta D. Thomam citatum, omnia individua sub aliqua specie contenta, quantumvis sint infinita, possunt cognosci per finitam cognitionem, quia conveniunt in quidditate specifica, limitata, & finita; & juxta eandem S. Doctorem quæst. 20. de verit.*

70.

71.

Disp. 4. art. 3. §. 8.

Disp. 6. art. 2. §. 2.

69.



art. 4. ad 5. qui cognosceret per naturam generis A  
 infinitas species contentas sub tali genere, finitâ  
 cognitione cognosceret; quia licet species essent  
 multitudine infinita, continentur tamen sub  
 natura finita: Sed omnes creaturæ possibiles, etsi  
 sint multitudine infinita, continentur tamen sub  
 ratione entitatis & quidditatis finita: Ergo pos-  
 sunt cognosci per cognitionem finitam.

72. Dices: Individua convenire univocè in natura  
 speciei, & species in natura generis, quæ est unius  
 quidditatis finita; & ideo possunt per unam cog-  
 nitionem finitam attingi: omnia autem possi-  
 bilia non conveniunt univocè in aliqua una na-  
 tura, ens enim creatum, quod tantum est illis  
 superius, non habet unitatem univocam; unde  
 non est una quidditas, sed omnium quidditatum  
 aggregatio seu collectio, subindeque nequit  
 unam cognitionem finitam terminare.

Sed contra: Licet ens creatum in essendo so-  
 lum gaudeat unitate analogâ, in ratione tamen  
 objecti, sufficientem habet unitatem, ut unam  
 possit cognitionem terminare: Ergo solutio est  
 nulla. Antecedens probatur: Non obstante uni-  
 tate tantum analogâ quam habet in ratione en-  
 tis, habet in ratione cognoscibilis unitatem suf-  
 ficientem ut unam potentiam intellectivam, &  
 unum Metaphysicæ habitum terminet: Ergo pa-  
 riter sufficientem unitatem habet in ratione ob-  
 jecti cognoscibilis, ad terminandam & specifi-  
 candam unicam cognitionem.

Ex quo impugnatum manet aliud Adversario-  
 rum fundamentum: existimant enim implicare  
 totam possibilium collectionem extra verbum  
 quidditative cognosci, eo quod ad illam requi-  
 rentur infinita species in actu, quæ sunt im-  
 possibiles; vel saltem una quæ esset infinite per-  
 fecta, utpote quæ totum genus entis creabilis re-  
 præsentaret, quam etiam dari repugnat. Patet,  
 inquam, ex dictis hujus rationis inefficacia: In  
 primis enim quod ad cognoscenda extra verbum  
 omnia possibilia, non essent necessariae species in-  
 finita, constat: si enim non obstante unitate ana-  
 logâ, quam ens creatum & creabile habet in ra-  
 tione entis, habeat in ratione cognoscibilis suf-  
 ficientem unitatem ad terminandam & specifi-  
 candam unicam cognitionem, illam etiam habe-  
 bit, ut per unicam speciem intellectui creato re-  
 præsentari possit.

73. Quod verò species omnia possibilia repræsen-  
 tans, non deberet esse entitative infinita, etiam  
 ex dictis colligitur: sola enim infinitas objecti in  
 ratione quidditatis, arguit infinitatem in specie,  
 sicut sola hæc infinitas infert infinitatem cog-  
 nitionis, ut ex D. Thoma supra vidimus: Sed col-  
 lectio possibilium, etsi coalescat ex quidditati-  
 bus infinitis multitudine, non est infinita in ra-  
 tione quidditatis: Ergo ex infinita multitudine  
 rerum possibilium, non rectè colligitur infinitas  
 entitativa in specie quidditativa illius.

Confirmatur: Species repræsentans infinitas  
 alicujus generis species, entitative infinita non  
 est, quia omnes continentur sub uno genere quid-  
 ditative finito, ut docet S. Doctor loco supra ci-  
 tato ex questionibus disputatis: Sed omnes crea-  
 turæ possibiles continentur sub ratione analogâ  
 finita quidditative: Ergo possunt representari  
 per speciem entitative finitam.

Confirmatur amplius: Sola species infinito modò re-  
 præsentans objectum infinitum, infinitatem ab ob-  
 jecto desumit: Sed species quæ repræsentaret colle-  
 ctionem possibilium, non infinito, sed finito modò  
 repræsentaret illa: Ergo non esset infinita entitative.

## §. IV.

*Precipue objectiones solvuntur.*

74. **O**bjicies primò: Implicat lumen intellectu-  
 æ, & cognitionem hominis, vel Angeli, esse in-  
 finita: Sed collectio omnium possibilium, non po-  
 test attingi, nisi per lumen, & cognitionem in fini-  
 tam: Ergo implicat totam collectionem possibi-  
 lium extra verbum, ab homine vel Angelo cog-  
 nosci. Major supponitur ex Philosophia, Minor  
 verò sic ostenditur: Objectum infinitum finito  
 lumine & cognitione finita attingi nequit: Sed  
 omnium possibilium collectio infinita est: Ergo  
 non nisi infinito lumine, & cognitione infinitâ,  
 potest cognosci.

75. **R**espondeo concessa Majori, negando Mino-  
 rem, ad ejus probationem dicendum est, quod  
 licet objectum infinitum non possit infinito mo-  
 do & comprehensive attingi, nisi per lumen &  
 cognitionem infinitâ; potest tamen finito modo,  
 & quidditative cognosci, finito lumine, & cog-  
 nitione finita, ut patet in visione beatifica; beati  
 enim per lumen gloriæ finitum, & per visionem  
 similiter finitam, Deum quidditative cognoscunt,  
 quamvis sit infinitus per essentiam. Unde sic ar-  
 guo: Infinitas Dei est major, quàm infinitas col-  
 lectionis possibilium, cum hæc sit tantum infini-  
 tas multitudinis, & per participationem, illa verò  
 infinitas per essentiam: At infinitas divina non  
 obstat, quominus Deus possit ab intellectu creato  
 per lumen & cognitionem finitam quidditative  
 cognosci: Ergo nec infinitas collectionis pos-  
 sibilium obstat poterit, quin ab intellectu creato,  
 per lumen finitum, & finitam cognitionem,  
 quidditative possit cognosci.

76. **O**bjicies secundò: Non potest dari cognitio  
 sine specie repræsentante objectum: Sed nulla  
 potest dari species, quæ omnia possibilia repræ-  
 sentet: Ergo tota collectio possibilium non po-  
 test à beatis extra verbum cognosci. Major sup-  
 ponitur ex Philosophia, Minor verò suadetur.  
 Species repræsentans totam collectionem pos-  
 sibilium, esset actu infinita: Sed implicat dari spe-  
 ciem actu infinitam, cum non sit dabile infini-  
 tum in actu: Ergo implicat dari speciem quæ  
 omnia possibilia repræsentet. Minor patet, Ma-  
 jor probatur. Species repræsentans omnia pos-  
 sibilia, esset ejusdem quidditatis cum tota pos-  
 sibilium collectione: Sed collectio possibilium  
 est infinita: Ergo species omnia possibilia repræ-  
 sentans, esset actu infinita.

77. **R**espondeo concessa Majori, negando Mino-  
 rem, & ad ejus probationem, nego Majorem;  
 species enim repræsentans totam collectionem  
 possibilium, non esset actu infinita, sed finita.  
 Ad probationem autem in contrarium, nego  
 etiam Majorem; non enim rectè colligitur infini-  
 tas speciei omnia possibilia repræsentantis, ex  
 infinitate objecti quod repræsentaret. Tum quia  
 illud finitò modò repræsentaret: ut autem ex  
 objecto infinito, infinitas derivetur ad speciem,  
 debet modò infinitò, infinitaque efficaciam tale  
 objectum attingere; ut consistat in actu chari-  
 tatis, habente pro objecto Deum, à quo ta-  
 men infinitam dignitatem non accipit, quia vis  
 seu perfectio infinita objecti, impeditur à li-  
 mitatione conatus, & virtutis operative, ne infini-  
 tatem in talem actum transfundat. Tum etiam,  
 quia omnia possibilia repræsentarentur à spe-  
 cie, ut staret sub quidditate finita, cujus op-  
 positum necessarium erat, ut infinitas objecti  
 transfunderetur



transfundetur ad speciem, ut supra dicebamus loquentes de cognitione.

78. Dices: Non stat Deum quidditative contineri in specie finito modo ipsum representante, quia Deus infinitus est: Sed collectio possibilium etiam est infinita: Ergo nequit quidditative contineri in specie illam representante modo finito.

Respondeo distinguendo causalem Majoris: Quia infinitus est, utcumque, nego Majorem. Quia infinitus est in ratione quidditatis, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Collectio possibilium est infinita in multitudine, concedo Minorem. In ratione quidditatis, nego Minorem, & Consequentiam.

Ratio autem discriminis inter utrumque genus infiniti est duplex. Prima, quia species quidditative representans objectum, debet esse ejusdem immaterialitatis cum illo, saltem quoad gradum, ut disp. 2. art. 1. ostensum est: implicat autem speciem finitam convenire cum Deo in gradu immaterialitatis; quia, ut ibidem dicebamus, gradus immaterialitatis divina, nedum materiam physicam, verum etiam metaphysicam, id est potentialitatem omnem, excludit; quæ exclusio nulli entitati create & finita potest competere: non autem repugnat entitati finita, cum tota collectione possibilium, quantumvis sit infinita, in gradu immaterialitatis convenire; & ideo non repugnat entitati finita, totam collectionem possibilium representare quidditative.

Secunda ratio discriminis est, quia species quidditativa petit univocam convenientiam cum objecto representato, ut loco citato cum D. Thoma demonstravimus: repugnat autem convenientia univoca entitatis finite cum Deo, non autem cum tota collectione possibilium; & ideo implicat quod species entitativè finita, representet Deum quidditative; non autem quod species finita entitativè, totam collectionem possibilium quidditative representet.

79. Objicies tertio: Si cognitio omnium possibilium extra verbum, esset possibilis, deberet attribui animæ Christi, cum ipsi tribuenda sit omnis perfectio possibilis, cum majori perfectione non incompossibilis, ut docent Theologi in Tractatu de Incarnatione: Sed cognitio omnium possibilium extra verbum, animæ Christi non conceditur à Theologis; imò ipsi expressè denegatur à D. Thoma, quæst. 20. de verit. art. 5. ad 1. verbis supra in prima probatione conclusionis relatis: Ergo talis cognitio possibilis non est.

80. Respondeo negando sequelam Majoris, est enim inconveniens quod plura cognoscantur ab anima Christi Domini, per scientiam rerum extra verbum, quam per cognitionem rerum in verbo; unde cum anima Christi non cognoverit in verbo, per scientiam beatam, totam possibilium collectionem, ut §. 1. ostendimus; dicendum est quod pariter illam non cognovit extra verbum, per scientiam infusam. Ad probationem in contrarium dico, quod licet animæ Christi attribuienda sit omnis perfectio possibilis, quæ illius modo connaturali operandi non opponitur, illa tamen quæ modum connaturalem operandi ipsius non servat, ei concedenda non est: talis autem est omnium possibilium cognitio extra verbum, quia ut docet D. Thomas 3. p. quæst. 11. art. 4. connaturale est animæ Christi, ut recipiat species minùs universales, quam illæ quæ fuerunt inditæ mentibus Angelorum; unde cum omnium possibilium cognitio haberi nequeat ab ani-

Tom. I.

ma Christi, absque specie in illa recepta, quæ universalior sit speciebus mentibus Angelorum infusis, cognitio totius collectionis possibilium extra verbum, non est consentanea connaturali modo operandi animæ Christi.

ARTICVLVS VI.

An Deus ut est in se videri possit, nullà visà creaturà possibili in particulari?

Vazquez hic disp. 50. cap. 4. in eo dicit esse repugnantiam, quod ex una parte Thomista afferunt videri creaturas in Deo, ex vi visionis divinæ essentia, & ex altera dicunt visò Deò posse nullam creaturam possibilem in particulari videri. Nihilominus

Dico breviter, non implicare quod Deus ut in se est videatur, nullà visà creaturà possibili in particulari.

Probat: Omnipotentia divina multò magis est absoluta & independens à qualibet creatura in particulari, quam virtus vel potentia creata, à suis effectibus, vel objectis materialibus: Sed causæ & virtutes create, possunt in se videri, & quidditative cognosci, non visis in particulari illarum effectibus, aut objectis materialibus; ut constat in potentia visiva, quam possumus quidditative cognoscere, tamen nullum colorem in particulari ab ea visum percipiamus: Ergo à fortiori potest Deus quidditative cognosci & videri ut in se est, nullà visà creaturà possibili in particulari.

Confirmatur primò: Ad cognoscendam quidditative omnipotentiam divinam, non debent omnes creaturæ possibiles in particulari in ea cognosci; alioquin illa non posset videri & quidditative cognosci, nisi comprehenderetur: Ergo neque aliqua determinatè debet videri. Consequentia patet, non est enim major ratio, cur una potius debeat videri, quam altera.

Confirmatur secundò: Divina essentia est ratio cognoscendi creaturas possibiles, ad eum modum quò principium demonstrationis est ratio cognoscendi conclusiones, ut docet D. Thomas hic art. 8. nam creaturæ possibiles sunt tantum virtualiter aut eminenter in Deo, sicut conclusiones in principio: Ergo sicut principium alicujus demonstrationis clarè in se videri potest, nullà visà conclusione in particulari & determinatè; ita & divina essentia, nullà visà creaturà possibili. Quare idem S. Doctor ibidem in resp. ad 4. *Si solus Deus videretur qui est fons totius esse & veritatis, ita repletur naturale desiderium sciendi, quòd nihil aliud quæretur, & videns Deum, esset beatus: Unde dicit Augustinus 5. Confess. Infelix homo qui scit omnia illa, scilicet creaturas, te autem nescit. Beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui verò te & illa novit, non propter illa beator est, sed propter te solum beatus.*

Objicies primò: Si aliqua ex creaturis in particulari redderetur impossibilis, omnipotentia Dei deficeret: Ergo illa est connexa cum possibilitate cujuslibet creaturæ in particulari, & consequenter non potest in se videri, & quidditative cognosci, nisi creaturæ possibiles in particulari videantur.

Respondeo, quòd licet deficeret omnipotentia Dei ex defectu alicujus creaturæ possibilis (non quidem per locum intrinsecum, sed extrinsecum;

81.

82.

83.

Z



id est ab extrinseco & à posteriori colligeretur destructa) tamen ad illam quidditative cognoscendam, non requiritur quòd in particulari constet, hanc vel illam creaturam esse possibilem (alioquin, ut supra dicebamus, deberent cognosci omnes creaturæ possibilem in particulari; cum non sit major ratio cur una potius debeat cognosci ut possibilis, quàm altera) sed sufficit quòd constet totam collectionem creaturarum in communi esse possibilem, & nullam ex illis reddi posse impossibilem.

84. Objicies secundo: Si daretur aliqua visio beata, quæ nullam creaturam in particulari videret, talis visio esset omnium possibilem minima, nullumque haberet gradum intensioem: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Visio beata dicitur, major vel minor, intensior aut remissior, ex hoc quòd plures vel pauciores creaturæ possibilem in essentia divina clarè visà cognoscat: Ergo si sit possibilis aliqua, quæ nullam omnino in particulari attingat, erit omnium minima, & absque ullo gradu intensioem.

Respondeo negando sequelam Majoris, intenditur solum penes hoc quòd plures vel pauciores creaturæ possibilem in essentia divina cognoscat, sed etiam penes hoc quòd magis vel minus clarè essentiam divinam, ejusque attributa videat: unde si daretur aliqua visio, quæ nullam creaturam possibilem in particulari cognosceret, non esset tamen omnium minima, quia possent dari alie, quæ minus clarè & perfectè divinam essentiam, ejusque attributa cognoscerent.

85. Ad perfectam tamen nostræ assertioem intelligentiam, & plurium argumentorum solutioem, observandum est, quòd licet Deus ut in se est videri possit, nullà visà creaturà possibili in particulari; non potest tamen quidditative cognosci, nisi videatur ratio entis possibilem & creabilis in communi: necessariò enim videri debet ejus omnipotentia, scientia simplicis intelligentiæ, & eminentialis continentia creaturarum, quæ sine ratione entis creabilis & possibilem in communi cognosci nequeunt. Item non potest videri in Deo ratio ideæ & exemplaris, nisi videatur ideatum in communi, & ipsa divina essentia, ut imitabilis & participabilis à creaturis.

#### ARTICULVS VII.

*Quas creaturas de facto beati videant in verbo, & unde diversitas eas videndi proveniat?*

##### §. I.

*Prima pars quæstioem resolvitur.*

Dico primo: Beati vident in verbo omnia mysteria nostra fidei.

86. Probatur conclusio primò quia visio beatifica est dos animæ, succedens fidei; sicut comprehensio spei, & fructio charitati; unde ea omnia quæ nobis hic obscurè revelantur per fidem, beatis in patria manifestantur in verbo, juxta illud Prophetæ Psal. 47. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum.* Cui etiam consonat illud Augustini 20. de civitat. cap. 21. *Quid videmus nisi Deum, & omnia illa quæ nunc non videmus credentes?*

87. Secundo, Propositis rebus fidei, iuste & ratio-

abiliter quilibet fidelis desiderat illas videri: unde cum beatitudo sit perfecta quies, & integra satietas omnium iustorum desideriorum, beati in essentia divina clarè visà, vident omnia mysteria quæ hic in via per fidem crediderunt.

88. Tertio, Cum Theologia nostra sit subalternata scientiæ Dei & beatorum, & scientia subalternata appetat ad sui perfectionem conjungi subalternanti, & in tali conjunctione habere evidentiam suorum principiorum, ut exposuimus art. 2. disputationis proæmialis: oportet quòd Theologia nostra habeat in patria evidentiam mysteriorum fidei, quæ sunt principia ex quibus (ut est in nobis viatoribus) suas conclusiones deducit.

89. Advertendum tamen est primò, quòd licet beati videant in verbo omnia mysteria fidei, quantum ad substantiam, non tamen est necesse, quòd illa videant, quantum ad omnes circumstantias temporis & loci, ut constat de resurrectione, & ultimo iudicio, de quo dicitur Marci 13. *De die autem illa nemo scit, neque Angeli Dei in cælo.* Item licet Angeli à principio suæ beatitudinis cognoverint in verbo mysterium Incarnationis, quantum ad substantiam, ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 57. art. 5. ad 1. & 2. 2. quæst. 2. art. 7. ad 1. non tamen secundum omnes rationes, aut circumstantias illius, sed processu temporis de illo fuerunt edocti, non quidem intra verbum

90. (cum visio intra verbum invariabilis sit, & non crescat successu temporis, ut infra dicemus) sed extra verbum, per speciales revelationes & illustrationes. Unde S. Dionysius 7. cap. cælestis Hierarchiæ inducit cælestes mentes, quæstionem facientes animæ Christi, de suscepto pro nobis opere, & ipsum Jesum eas docentem ac illuminantem.

Advertendum est etiam, illa mysteria quæ in unico tantum individuo complentur, ut mysterium Incarnationis, maternitas Beatæ Virginis, & similia, visio illo individuo in essentia divina videri; illa verò quæ complentur in pluribus individuis, licet videantur omnia, non tamen videbuntur in vnoquoque individuo. Et sic licet omnes beati videant sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, non tamen vident omnes hostias quas quotidie consecrant sacerdotibus. Et quamvis omnes videant mysterium Resurrectionis, non tamen videbunt omnes resurrecturos, saltem omnes damnatos: nam quantum ad beatos, rationale est ut se omnes videant, & diligant, utpote socios, & consortes ejusdem beatitudinis.

91. Dico secundo, Quilibet beatus videt in essentia divina totum universum, prout includit suas partes principales, ut cælum, & elementa, ac omnia genera, omnesque species rerum creaturarum, tam spiritualium, quam corporalium, cum ipsarum proprietatibus; & tandem omnia singularia, quæ per se pertinent ad ornatum & perfectionem universi, & sunt partes principales illius. Ita docet D. Thomas hic art. 8. ad 4. his verbis: *Naturale desiderium rationalis creature est ad sciendum omnia illa quæ pertinent ad perfectionem intellectus. Et hæc sunt species & genera rerum, & rationes earum, quæ in Deo quilibet videbit videns essentiam divinam.*

Luculentius eandem veritatem declarat, contra Gentes cap. 59. ratione 1. his verbis. *Quia visio divinæ substantiæ est ultimus finis cuiuslibet intellectualis substantiæ; omnis autem res cum pervenerit ad ultimum finem, quiescit appetitus eius naturalis, oportet quòd appetitus naturalis*



*Substantia intellectualis divinam substantiam videtis omnino quiescat. Est autem appetitus naturalis intellectus, ut cognoscat omnium rerum genera, & species, & virtutes, & totum universi ordinem; quod demonstrat humanum studium erga singula prædictorum: Quilibet igitur divinam substantiam videntium cognoscit omnia supra dicta. Quibus verbis, & docuit, & probavit nostram conclusionem, quam ibidem ratione tertiâ confirmat, ex eo quod Dominus Moyli petenti divinæ substantiæ visionem, respondit, *Ego ostendam tibi omne bonum.* Et ex illo magni Gregorij 4. dialogorum cap. 8. *Quid est quod nesciant qui scient omnia sciunt*, quod saltem intelligi debet de omnibus quæ pertinent ad hoc universû.*

92. Ex quibus colliges primò, quòd cum ex D. Thoma omnes Angeli distinguantur specie ab invicem, quilibet beatus videt omnes & singulos Angelos, non solum bonos, quos videt etiam titulo societatis beatæ, sed etiam malos & damnatos. Videbit etiam quilibet beatus in cælis omnia sidera, stellas, omniumque corporum cælestium constitutiones & motus: sive distinguantur specie (quod probabilis est) sive solum distinguantur numero, ut aliqui volunt, quia hæc pertinent ad ornatum & integritatem universi, & sunt partes principales illius.

93. Colliges secundò, quòd quia singularia materialia & corruptibilia, non pertinent simpliciter ad perfectionem universi, nec intenduntur per se primò, sed tantum secundariò, & propter conservationem speciei quæ in uno individuo corruptibili conservari non potest, illa omnia non cognoscuntur à beatis in verbo, nisi fortè spectent ad eorum statum. Unde S. Thomas hic art. 8. ad 4. *Cognoscere singularia non est de perfectione intellectus creati, nec ad hoc ejus naturale desiderium tendit.*

Dico tertiò: Beati vident in verbo ea quæ pertinent ad proprium statum: non tamen omnia, sed aliqua cognoscunt extra verbum, per revelationem & illuminationem.

94. Prima pars probatur: Ut enim supra diximus, beatitudo perfectè satiari debet omnem appetitum justum creature rationalis, unde cum beati habeant inclinationem & appetitum ad cognoscenda ea quæ pertinent ad proprium statum, ea debent in verbo cognoscere.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Beatus tripliciter potest considerari: primò ut est elevatus ad ordinem gratiæ, secundò ut est pars universi, tertiò quatenus est talis persona particularis, & quatenus est vel fuit in tali dignitate constitutus; puta Rex, Summus Pontifex, Patriarcha Religionis, paterfamilias &c. Et secundum hanc triplicem considerationem, diversa appetit cognoscere objecta. Primò enim modo petit cognoscere mysteria fidei; ut gratiæ, lumè gloriæ, suâ prædestinationem, mysterium Incarnationis, Eucharistiæ, &c. Secundò modo petit cognoscere species & naturas, ac partes principales hujus universi, ut Angelos, cælos, elementa &c. Tertio modo petit cognoscere ea quæ pertinent ad suum statum: v. g. D. Gregorius, quia fuit Summus Pontifex, appetit cognoscere ea quæ pertinent ad statum præsentem vel futurum Ecclesiæ, S. Dominicus ea quæ pertinent ad statum sui Ordinis, S. Ludovicus ea quæ pertinent ad statum Regni Franciæ: unde cum in beatitudine sit perfecta quies, & integra satietas omnium justorum desideriorum, dicendum est beatos cognoscere

Tom. I.

A in verbo, non solum mysteria fidei, & partes principales hujus universi, sed etiam ea quæ pertinent ad proprium ipsorum statum.

95. Ex quo inferes, quòd Beatissima Virgo multò plura videt in verbo, quàm alij sancti, quantum ad preces & cogitationes hominum: cum enim sit Advocata fidelium, & Mater misericordiæ, debet ut in pluribus videre statum fidelium, ut eis prodesse possit. Videre autem omnia futura contingentia, & omnes actus liberos, & cogitationes cordis, pertinet ad solum Christum, qui cum sit constitutus à Deo iudex omnium hominum, quia filius hominis est, ut dicitur Joan. 5. debet cognoscere omnes homines judicandos, & singulos eorum actus, cum omnibus circumstantiis, ut possit de illis rectum proferre iudicium. Ut docet S. Thomas 3. parte quæst. 10. art. 2. ubi sic discurrit: *Unusquisque intellectus creatus in verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tantò plura, quantò perfectior videt verbum. Nulli tamen intellectui beato deest, quin cognoscat in verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad Christum autem & ad ejus dignitatem spectant quodammodo omnia, in quantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo, quia filius hominis est, ut dicitur Joan. 5. Et ideo anima Christi in verbo cognoscit omnia existentia secundum quodcumque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum est iudex: ita ut quod de eo dicitur Joan. 2. *Ipse sciebat quid esset in homine, potest intelligi non solum quantum ad scientiam divinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ ejus quam habet in verbo.**

96. Dices, Si quilibet beatus in verbo cognosceret ea quæ pertinent ad proprium statum, sequeretur minus beatus, interdum in verbo plura cognoscere, quàm magis beatus; quia potest contingere quòd plures creature ad ejus statum pertineant, v. g. si sit fundator alicujus Religionis: Sed hoc videtur absurdum, cum enim quò plures creature in verbo videntur, eò visio beatifica sit perfectior, repugnat quòd minus beatus plures creaturas in verbo cognoscat, quàm magis beatus.

97. Respondeo primò negando sequelam Majoris, quia in tali casu compensatur visio illa tot in dividorum quæ ab illo fundatore videntur, visione aliorum quæ vel erunt in æquali numero, ut sic æquentur visiones, vel licet forsitan in numero superentur, illa tamen in perfectione excedent.

98. Respondeo secundò, concessa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, dicendum est, dupliciter creaturas posse cognosci in verbo: primò ex vi luminis gloriæ, ut penetrantis divinam essentiam & omnipotentiam, quo pacto cognoscuntur in verbo creature possibiles, ut supra ostendimus: secundò ex vi luminis gloriæ, ut eminenter quodammodo continet lumen propheticum, & habet vim manifestandi per modum revelationis, ea quæ Deus liberè vult manifestare, ut exposuimus art. 3. Cognoscere ergo plures creaturas in verbo primò modò, arguit excessum in beatitudine essentiali, & in clara Dei visione, secus autem cognitio creaturarum in verbo, secundò modò, & ex vi revelationis, quo pacto cognoscuntur à quolibet beato ea quæ pertinent ad proprium statum; imò, ut statim dicemus, probabile est beatos plura ad proprium statum pertinentia, per revelationem extra verbum cognoscere.

99. Probatur ergo secunda pars, contra aliquos qui

Z ij



docent beatos omnia quæ ad eorum statum pertinent in verbo cognoscere. Si beati in verbo viderent omnia quæ pertinent ad eorum statum, ea scirent ab initio beatitudinis, & non per successionem temporum, cum visio beata sit immutabilis, & tota simul, & non crescat per successionem, ut sequenti disputatione dicemus: At constat Angelos, circa ea quæ accidunt regnis, vel provinciis, vel hominibus suæ curæ commissis (quæ utique ad proprium illorum statum pertinent) non semper omnia scire à principio beatitudinis, sed dari locutionem, & illuminationem inter ipsos Angelos, ut docetur in Tractatu de Angelis, & constat ex Danielis 10. ubi Angelus Perfarum, & Angelus Iudæorum, dicuntur inter se altercari, pugnare, & litigare (contrarietate rerum, non voluntatum, ut explicat S. Thomas infra quæst. 113. art. 8.) quia scilicet adhuc illis ignota erat voluntas divina circa liberationem Iudæorum. Ergo beati non vident in verbo omnia quæ pertinent ad illorum statum, sed aliqua extra verbum per revelationem cognoscunt.

100. Confirmatur, & magis illustratur hæc veritas, egregio D. Thomæ testimoniò, desumptò ex 4. sent. dist. 49. quæst. 2. art. 5. ad 12. ubi sic habet: *Nihil prohibet dicere quòd post diem iudicij, quòd gloria hominum & Angelorum erit penitus consummata, omnes beati scient omnia quæ Deus scientiâ visionis novit: ita tamen quòd non omnes omnia videant in essentia divina, sed anima Christi ibi plenè videbit omnia, sicut & nunc videt: alij autem videbunt ibi plura vel pauciora, secundum gradum quòd Deum cognoscunt; & sic anima Christi, de his quæ præ alijs videt in verbo, omnes alias illuminabit. Unde dicitur Apocalypsis 21. quòd claritas Dei illuminat civitatem beatorum, & lucerna eius est agnus. Et similiter Angeli superiores illuminabunt inferiores, non quidem novâ illuminatione, ut scientiâ inferiorum augetur per hoc, sed quædam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur quòd sol quiescens illuminat aërem. Quibus verbis clarissimè docet, quòd beati post diem iudicij, multa quæ pertinent ad abundantiorè gloriam, videbunt formaliter in verbo; quædam verò extra verbum, ut pertinentia ad gloriam accidentalem, per illuminationes quæ fiunt à superioribus, præsertim ab anima Christi, vidente in verbo omnia quæ Deus cognoscit in seipso per scientiâ visionis. Unde Caietanus 2. 2. quæst. 83. art. 4. dicit aliquid posse cognosci per visionem beatam dupliciter. Primò formaliter, & hoc modo cognoscitur à beatis quidquid vident initio suæ beatitudinis. Secundò causaliter, quatenus ex scientiâ beata, tanquam proprietas resultat scientiâ inferior, quæ infusa dicitur, per quam cognoscunt successivè quidquid per illuminationè excipiunt. Altero ergo ex his duobus modis cognoscunt beati in patria quæ pertinent ad proprium statum, ac proinde omnes preces ac orationes ad ipsos fusas, vel fundendas. Unde quando D. Thomas dicit 3. p. quæst. 10. art. 2. quòd nulli beato deest, quin cognoscat in verbo omnia quæ ad ipsum spectant, intelligi debet, beatum ea in verbo cognoscere, vel formaliter, vel causaliter. Vel etiam dici potest, illum loqui de his quæ spectant ad statum beati directè & per se, qualia sunt ea quæ in ipso beatitudinis statu ipse agere debet (hæc enim probabile est, beatos in verbo videre) non autem de his quæ per accidens tantùm & indirectè ad ejus statum pertinent, qualia sunt ea*

A quæ apud nos aguntur, & orationes quæ ad eos fiunt, aut personæ quæ illorum patrocinio & custodia committuntur; nam illa omnia non videri à beatis in verbo, sed extra verbum, per speciales revelationes, multò probabilius est; ut sic detur locus in multis consultationi divinæ sapientiæ, & illuminationi superiorum Angelorum ad inferiores.

## §. II.

*Altera difficultas resolvitur, & declaratur, quænam sint cause, à quibus provenit diversitas videndi creaturas in verbo.*

B Dico quartò: Causa cur plures vel pauciores creaturæ possibiles, à beatis in verbo videantur, sumitur ex majori vel minori intensiōe luminis gloriæ: ratio verò cur hæc creaturæ possibiles à beatis in particulari potius quàm aliæ cognoscantur, petitur ex ipsa natura creaturarum; quia quædam sunt de se latentiore, quædam manifestiores; & ita quædam majori luminis proportionatæ sunt, quædam minori.

Prima pars conclusionis sequitur ex principijs supra statutis: Cum enim creaturæ possibiles, in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito videantur; ratio videndi plures vel pauciores creaturas possibiles, est major vel minor penetratio divinæ essentia, primario cognita: Sed major vel minor divinæ essentia penetratio, oritur ex majori vel minori intensiōe luminis gloriæ: Ergo causa cur plures vel pauciores creaturæ possibiles à beatis in verbo videantur, sumitur ex majori vel minori intensiōe luminis gloriæ.

Secunda pars docetur à D. Thoma quæst. 8. de verit. art. 4. ad 12. ubi loquens de cognitione creaturarum possibilium in verbo, dicit: *Quædam sunt latentiore, quædam manifestiores; & ideo ex visione divina essentia quædam cognoscuntur, quædam non.* Ratio etiam id suadet. Ita enim se habet causa ad manifestandos effectus, sicut principium ad inferendas conclusiones; unde sicut ex principijs demonstrationis, statim aliqua conclusiones eliciuntur; quædam verò non nisi per multa media, quia sunt ab illis magis remotæ: ita etiam quidam sunt effectus in divina essentia manifestiores, qui eâ visâ, statim cognoscuntur à lumine gloriæ, quamvis remissò; alij verò latentiore, qui ut videantur indigent lumine gloriæ magis intenso, & divinam naturam intimius penetrante.

Qui verò effectus manifestiores, & qui latentiore sunt, variè ab Authoribus explicatur. Aliqui existimant creaturas esse latentiore, vel manifestiores, ob majorem vel minorem perfectionem & entitatem. Alij, ob majorem vel minorem convenientiam & similitudinem cum Deo. Alij sentiunt, illos esse effectus manifestiores, qui majorem habent proportionem cum intellectu, & modo intelligendi beatorum; latentiore autem, qui magis ab hac proportione recedunt. Alij denique dicunt, illam creaturam debere dii latentiorem in Deo, & requirere perfectius lumen ut videatur, quæ cognoscitur non solum quoad an est, & quasi superficialiter, sed etiam quoad quid est, & penetrando omnes rationes intelligibiles, secundum quas subest divina providentia.

Dico quintò: Causa proximæ, & intrinsecæ, à quibus provenit diversitas videndi has creaturas existentes vel futuras in verbo, potius quàm alias, sunt lumen gloriæ, & divina essentia, in



ratione speciei intelligibilis, intellectui beatorum diversimodè applicata ac determinata, juxta exigentiam luminis, ad repræsentandas has potius creaturas quam alias.

Colligitur ex D. Thoma variis in locis: nam hic art. 6. & 7. & 3. contra Gentes cap. 57. reducit diversitatem visionis beatæ ad diversitatem luminis gloriæ. Et quæst. 8. de verit. art. 4. ad 2. recurrit ad diversam applicationem divinæ essentiæ, in ratione speciei, quæ semper comitatur proportionem luminis gloriæ.

106. Probatur etiam conclusio ratione. Principia intrinseca visionis beatæ (id est intra intellectum existentia) sunt lumen gloriæ & essentia divina per modum speciei intelligibilis, intellectui beatorum unita, ut supra declaratum est: Unde cum diversitas cognitionis peti debeat ex principiis intrinsecis ad illam concurrentibus, etiam diversitas videndi has creaturas potius quam alias, sumi debet ex differentia individuali luminis gloriæ, & ex unione essentiæ divinæ, ut speciei intelligibilis, quæ juxta proportionem luminis, plus vel minus se manifestat beatis, & est ratio videndi plures vel pauciores creaturas.

Dico ultimum: Causæ extrinsecæ & remotæ, cur aliqua creaturæ existentes vel futura videantur à beatis, potius quam alias, sunt status cujuslibet beati, & voluntas Dei applicans & determinans essentiam divinam in ratione speciei, ad repræsentandum has creaturas potius quam alias.

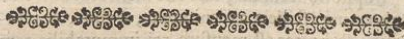
107. Prima pars conclusionis evidens est: ut enim ostendimus §. precedenti, visio beatæ, cum sit perfectè satisfactiva omnisi desiderij, manifestat beatis omnia quæ pertinent ad proprium illorum statum: Unde cum ad statum cujuscumque beati, aliqua creaturæ in particulari pertineant, ut antea declaravimus, status cujuslibet beati est causa extrinsecæ, & remotæ, cur hæc potius quam alia creaturæ in verbo cognoscantur.

Addo quod, sicut charitas recepta in Petro, magis ipsum inclinât ad seipsum amandum, quam alium; & sicut virtus fortitudinis, licet sit ejusdem speciei in viro, & in muliere; inclinât tamen virum ad aggrediendum hostes, non fœminam, quia hoc non decet statum ipsius. Ita etiam lumen gloriæ perficit, & inclinât subiectum in quo recipitur, secundum modum, & capacitatem ipsius; & determinât intellectum beati, ad videndum has creaturas potius quam alias, secundum quod postulat proprius cujuscumque status: Ergo status cujuslibet beati, est causa veluti extrinsecæ, à qua oritur diversitas videndi in verbo has creaturas potius quam alias.

108. Secunda verò pars, quæ asserit talem diversitatem peti etiam ex libero decreto divinæ voluntatis, divinam essentiam in ratione speciei intelligibilis, intellectui beatorum diversimodè applicantis, evidens est. Cum enim essentia divina, ut gerens vices speciei, non sit ex se determinata, sed indifferens ad repræsentandum has potius quam illas creaturas, debet extrinsecè determinari, & applicari per decretum divinæ voluntatis, ad repræsentandas tales creaturas potius quam alias, iuxta exigentiam luminis gloriæ, & meritum ac statum cujuslibet beati. Et ideo essentia divina vocari solet speculum voluntarium, quia non repræsentat nisi ea quæ Deus vult & ordinat; & nisi ut applicata, & determinata, per liberum decretum voluntatis divinæ: sicut divina omnipotentia non determinatur ad hæc po-

Tom. I.

titus quam illa producenda, nisi ratione ejusdem decreti.



DISPUTATIO VI.

De mensura visionis Beatificæ.

**A**D complementum hujus Tractatus, superest ut de mensura visionis beatificæ disseramus, & durationem per quam illa mensuratur, breviter explicemus. Unde sit

**B** ARTICVLVS VNICVS.

Quanam sit mensura visionis beatificæ?

§. I.

Premittenda ad resolutionem quæstionis.

**S**uppono primo, visionem beatificam esse omnino invariabilem, & quæcumque videntur à beatis in verbo, non successivè sed simul videri.

Ita docet D. Thomas hic art. 10. & 3. contra Gentes cap. 60. & colligitur ex SS. Patribus: Augustinus enim 15. de Trinit. cap. 16. loquens de visione beatæ: *Non erunt, inquit, volubiles nostre cogitationes, ab aliis in alia cunctis atque redeuntes; sed omnem scientiam nostram simul uno conceptu videbimus.* Idem docet D. Bernardus 5. de confid. cap. 13. ubi sic habet: *Non enim tunc fragilis acies mentis nostræ, quantumcumque vehementer intendens, aliquatenus dissiliet, resiliere in suam pluralitatem: colliget se magis, adunabit, conformabitque unitati illius, vel potius unitati illi.*

Eadem veritas significari videtur Isaiæ 6. cum enim dixisset Propheta, quod *seraphim stabant* (scilicet ante thronum Dei) statim subjungit, *sex alæ erant uni, & sex alæ alteri, & duabus volabant:* quæ verba expendens idem Bernardus ferm. 4. de verbis Isaiæ: *Ad quid (inquit) tunc alæ, si stant?* Cui interrogationi sic respondet: **D** Credo autem, sicut in volatu alacritatem, sic in statione immobilitatem promitti.

Probatur etiam eadem suppositio triplici ratione quam habet D. Thomas locis citatis. Prima est, quia beati omnia quæ vident in verbo, vident in unica specie divinæ essentiæ: ea autem quæ videntur in unica specie, videntur simul, & non successivè. Quam rationem etiam tangit D. Bernardus ferm. 31. in Cant. ubi loquens de excellentia divinæ visionis, sic ait: *Ille visio stat, quia forma stat quæ tunc videtur: est enim, nec ullam capit ex eo quod est, fuit, vel erit, mutationem.*

Secunda ratio est. Felicitas perfecta (qualem habent beati in visione Dei) non est secundum habitum, sed secundum actum, ut dicit Aristoteles 10. Ethic. Ergo non unum prius, & aliud posterius, sed omnia simul & semper, secundum actum, & in uno actu videntur à beatis.

Tertia ratio quam etiam adducit S. Thomas locis citatis, sic potest proponi. Unaquæque res, cum venerit ad suum ultimum finem, quiescit, cum omnis motus sit ad acquirendum finem: Sed ultimus finis intellectus, est visio divinæ essentiæ: Ergo intellectus divinam essentiam videns, non movetur ab uno intelligibili in aliud, sed om-

Z. iij